

JAARVERSLAG 2021

AFRICA
museum

JAAERVERSLAG
2021

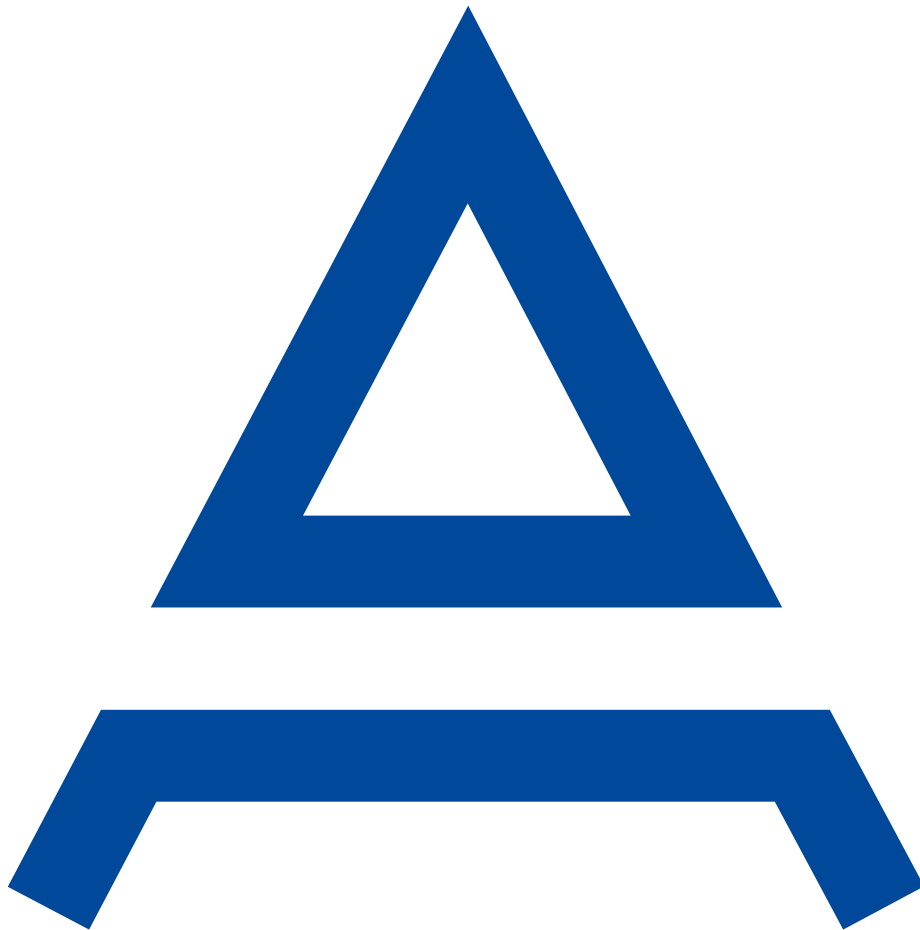

Foto en © F. Abbeloos

Guido Gryseels, algemeen directeur van het KMMA.

Inleiding

Guido Gryseels
Algemeen directeur
van het KMMA

2021 was een zeer succesvol jaar, ook al zorgde de coronapandemie toch nog voor vele beperkingen. Museumbezoek moest nog lange tijd in bubbels gebeuren, er waren heel veel hygiënische maatregelen in voege, het restaurant *Tembo* was een tijdje gesloten en zendingen – vooral van en uit Afrika – bleven moeizaam.

Financieel was het ook een moeilijk jaar door de verminderde inkomsten uit ticketverkoop, concessies en evenementen en de stijgende kosten van energieverbruik en coronamaatregelen.

In de publiekswerking konden rondleidingen en workshops voor groepen pas vanaf juni weer normaal plaatsvinden. Vanaf het najaar hernamen de publieksactiviteiten weer min of meer volgens het gewone ritme. Tijdens de coronapandemie werden er verschillende online-activiteiten ontwikkeld, waarvan enkele zeer succesvol bleken en ook in de toekomst zullen blijven. Zo werd de online-formule voor MuseumTalks, een reeks lezingen door wetenschappers, experts, curatoren en auteurs van binnen en buiten het museum, een blijver. Ook werd een nieuwe podcastreeks 'Tout passe, sauf le passé | Verteld verleden tijd' gelanceerd zodat het online-luisterpubliek zich verder kon verdiepen in de koloniale geschiedenis.

De tijdelijke tentoonstelling van 2021, *Mensentuin*, kon rekenen op veel persaandacht. Met deze tweede tijdelijke tentoonstelling sinds

|| Het KMMA was betrokken bij een 100-tal wetenschappelijke projecten. Het wetenschappelijk onderzoek resulteerde in 162 publicaties, 9 afgelegde doctoraten, en een grote internationale aandacht ... ||

de renovatie ging het AfricaMuseum kordaat verder op de ingeslagen weg en wilde het een kritische omgang met ons koloniaal verleden stimuleren. Een muur met vernederende uitspraken en micro-agressies aan het adres van mensen van Afrikaanse origine maakte de link met hedendaags racisme en zette bezoekers aan tot reflectie en gesprek.

Het KMMA was betrokken bij een 100-tal wetenschappelijke projecten. Het wetenschappelijk onderzoek resulteerde in 162 publicaties, 9 afgelegde doctoraten, en een grote internationale aandacht voor bijvoorbeeld de resultaten van ons onderzoek naar koolstofopslag in tropische regenwouden in Centraal-Afrika, ons biodiversiteitsonderzoek en de link met infectieziektes, en het onderzoek naar natuurlijke risico's, vooral met betrekking tot de gebeurtenissen rond de uitbarsting van de vulkaan Nyiragongo op 22 mei 2021 in Goma, Democratische Republiek Congo (DRC). Een belangrijk resultaat in 2021 was ook de publicatie van de bronnengids voor archieven over de geschiedenis van de kolonisatie van DRC, Rwanda en Burundi, een project in samenwerking met de Rijksarchieven. Het project rond provincies in DRC publiceerde haar 15e monografie, dit keer een volume over de provincie Ituri, en in onze biodiversiteitsstudies werden meer dan een dozijn nieuwe soorten beschreven. Met betrekking tot kennisverspreiding organiseerde het departement Aardwetenschappen de zevende editie van de succesvolle conferentie 'Geologica Belgica',

die 271 deelnemers uit 14 landen bij elkaar bracht voor het uitwisselen van resultaten en ervaringen.

In 2021 werden ook een aantal nieuwe onderzoeksprogramma's opgestart, zoals het project om het houtidentificatieproces te automatiseren door artificiële intelligentietechnieken, een project rond Arabo-Swahili-erfgoed, archeologische studies rond grote rivieren in DRC, en studies over kritische mineralen in de regio van de Grote Meren.

Het KMMA was actief in programma's rond institutionele samenwerking in 12 Afrikaanse landen. Bijna 100 Afrikaanse wetenschappers volgden een stage of kregen een opleiding in Tervuren of in Afrika zelf. Wetenschappers van het KMMA begeleidde 80 studenten bij het maken van hun doctoraat, waarvan 65% afkomstig uit 13 verschillende Afrikaanse landen.

Heel wat collecties en gegevensbanken werden online gezet en het aantal bezoekers van onze online-gegevensbanken en archieven steeg met 132%. Meer dan 42 000 archiefbeschrijvingen werden online geplaatst. Ongeveer 4000 geluidsopnames van muziek en zang uit Rwanda werden gedigitaliseerd en overgemaakt aan de Rwanda Cultural Heritage Academy.

Het AfricaMuseum nam ook actief deel aan het maatschappelijk debat rond het koloniaal verleden. Het verleende zijn medewerking aan de parlementaire commissie voor de studie van het

koloniale verleden en de invloed ervan op de hedendaagse multiculturele maatschappij.

Onze Staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid, Thomas Dermine, stelde in het AfricaMuseum aan pers en publiek zijn restitutiebeleid voor en het juridisch kader dat hiervoor in voorbereiding was.

In dat kader startte het AfricaMuseum, met bijkomende ondersteuning van Federaal Wetenschapsbeleid, een belangrijk project rond herkomstonderzoek van zijn 84 000 etnografische voorwerpen afkomstig uit DRC. Ook het 'Scientist in residence'-programma kaderde dit jaar in het thema van het herkomstonderzoek. In de permanente tentoonstelling van het museum werd een speciale digitale tour over de herkomst van een aantal objecten ter beschikking gesteld van de bezoekers.

De grote productiviteit en de belangrijke resultaten van het KMMA zijn tot stand gekomen dankzij de

inzet en creativiteit van het voltallige personeel. Ik wens iedereen van harte te danken, ook voor de flexibiliteit in hun manier van werken tijdens de coronapandemie.

Mijn oprechte dank gaat ook uit naar onze structurele en institutionele partners: Federaal Wetenschapsbeleid, de Belgische Ontwikkelings-samenwerking, Buitenlandse Zaken, de Nationale Loterij, de Regie der Gebouwen en onze andere sponsors.

Mijn dank gaat ook uit naar Thomas Dermine, Staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid, voor zijn dynamische aanpak en innovatieve manier van ondersteuning van onze onderzoeks- en publieksgerichte activiteiten.

Guido Gryseels

Algemeen Directeur

Op 06/07/2021 gaf Thomas Dermine, Staatssecretaris voor Relance en Strategische Investerings, belast met Wetenschapsbeleid, een persconferentie in het AfricaMuseum om zijn wetsvoorstel met betrekking tot restitutie toe te lichten. Bij die gelegenheid opende het museum officieel het 'Herkomst-parcours' in de permanente tentoonstelling.

01

MUSEUM- LEVEN

|| Dit was de eerste tentoonstelling in het AfricaMuseum met een uitgesproken focus op hedendaagse kunst en op het werk van een gerenommeerde Afrikaanse kunstenaar ... ||

2021 belooft een druk jaar te worden met de lopende tentoonstelling *Mabele Eleki Lola !* en de opening van een nieuwe tentoonstelling *Mensentuin* in het najaar, de tweede tijdelijke tentoonstelling sinds de heropening van het museum in 2018.

Mabele Eleki Lola !
De aarde, stralender
dan het paradijs
tot 15 augustus 2021

In *Mabele Eleki Lola !* ging de Congolese kunstenaar Freddy Tsimba een dialoog aan met de museumcollecties. Commissaris van de tentoonstelling was schrijver In Koli Jean Bofane, met wetenschappelijke input van Henri Bundjoko, directeur van het Musée national de la République démocratique du Congo, Kinshasa. Dit was de eerste tentoonstelling in het AfricaMuseum met een uitgesproken focus op hedendaagse kunst en op het werk van een gerenommeerde Afrikaanse kunstenaar, en heeft dan ook een nieuw publiek naar het museum getrokken.

De tentoonstelling werd afgesloten met een feestelijk slotevent op 15 augustus. Kunstenaar Freddy Mutombo stelde met een performance de *Triomfantelijke intrede* van de jonge generatie in het AfricaMuseum voor. Curator In Koli Jean Bofane en kunstenaar Freddy Tsimba waren ook aanwezig, en signeerden tentoonstellingscatalogi van de bezoekers.

Standing guides gaven individuele bezoekers meer uitleg doorheen de tentoonstelling tijdens de vakanties.

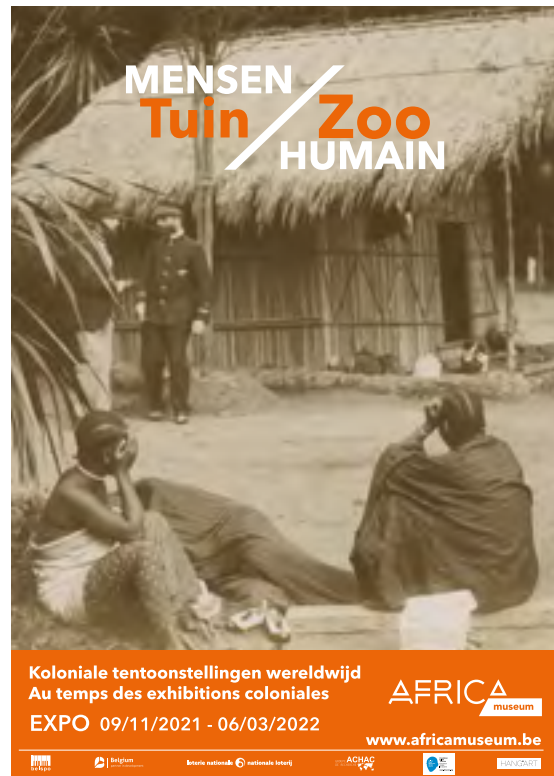
De slotperformance *Triomfantelijke intrede* van kunstenaar Freddy Mutombo.

Mensentuin. Koloniale tentoonstellingen wereldwijd 9 november 2021-6 maart 2022

Deze tijdelijke tentoonstelling focuste op het fenomeen van mensen als 'levende tentoonstellingsobjecten'. Deze expo werd voor het eerst georganiseerd in Parijs (Musée du quai Branly) in 2012 en werd in 2021 in het AfricaMuseum georganiseerd naar aanleiding van de koloniale tentoonstelling van 1897, die 125 jaar geleden plaatsvond in Tervuren.

De aandacht ging uit naar de Congolese 'namaakdorpen' die te zien waren in Tervuren, alsook in Antwerpen (1885 en 1894) en Brussel (1958), maar ook naar andere mensentuinen die wereldwijd werden georganiseerd op het snijpunt van populair vermaak en wetenschappelijke fascinatie. Meer dan anderhalf miljard toeschouwers kwamen naar de 'inferieure andere' kijken.

Commissarissen van de tentoonstelling waren historici Pascal Blanchard (Onderzoeksgroep Achac), en Maarten Couttenier en

Met deze tentoonstelling, die grote persbelangstelling had, nodigde het museum bezoekers uit om na te denken over de impact van mensentuinen.

Mathieu Zana Etambala (beiden verbonden aan het KMMA). Hedendaagse kunstenaars Teddy Mazina en Roméo Mivekannin leverden een belangrijke bijdrage tot de tentoonstelling. Met deze tentoonstelling, die grote persbelangstelling had, nodigde het museum bezoekers uit om na te denken over de impact van mensentuinen. Ze liet velen niet onberoerd. Er werd een uitgebreide educatieve en culturele programmatie aan de expo gekoppeld, die op bijzonder veel belangstelling kon rekenen. Naast rondleidingen voor groepen, en instaprondleidingen voor individuele bezoekers elke zondag, boden veertien MuseumTalks (online) gesprekken aan over kolonisatie, dekolonisatie en (anti)racisme. Er werden ook leesgroepen georganiseerd, en herdenkingswandelingen die stilstonden bij tien plaatsen rond het museum die een stuk koloniale geschiedenis meedragen (in samenwerking met Bakushinta vzw). Verder kregen acht educatieve of culturele projecten, veelal van jongeren en de diaspora, (financiële) ondersteuning van het museum om specifieke activiteiten in het kader

van de expo te organiseren. Op het programma (in 2022) stonden onder meer een performance *Inconnu.es* van Compagnie Ateliers Nedaere, waarbij op houten voeten die in de vorm van een labyrint in de expozaal werden geïnstalleerd, de nummers en namen van mensen stonden die in mensentuinen werden tentoongesteld. La Diaspora chuchote maakte een podcastreeks *Saartje, Venus en cage* gewijd aan het fenomeen van mensentuinen. Documentairemakers Don Pandzou en Job van Nieuwenhove bezochten de expo met jongeren van Afrikaanse origine en achterhaalden hoe racistische stereotype beelden in de samenleving een impact hebben op hun zelfbeeld en identiteitsontwikkeling. Dit is slechts een greep uit alle projecten.

De expo *Mensentuin* wilde een kritische omgang met ons koloniaal verleden stimuleren en stelde de rol die het museum heeft gespeeld in de manier van denken over en omgaan met Afrika, Afrikanen en Belgen van Afrikaanse afkomst in vraag. In het kader van de tentoonstelling werd een muur en installatie gecreëerd met alledaagse

racistische uitspraken. Deze zijn gelinkt met racistische stereotypen die door mensentuinieren werden gepropageerd, en die tot vandaag doorleven. Het museum wil blijvend mee de strijd aangaan tegen racisme en discriminatie van mensen van Afrikaanse origine en zal in de toekomst verschillende projecten en samenwerking hierrond uitwerken.

De kunstenaar Arsène Matton werd in 1911 naar Congo gestuurd om gipsen mallen te maken van levende Congolezen. Velen weigeren en vluchten, anderen stonden doodsangsten uit tijdens het proces omdat ze vreesden te stikken. Arsène Matton zette de 'negatieve' afgietsels vervolgens om in 'positieve' bustes, waarmee hij een overzicht wilde bieden van de zogezegde 'raciale diversiteit' in de kolonie. De bustes werden tentoongesteld in het Museum van Belgisch-Congo van 1913 tot in de jaren 1950.

Arsène Matton (1873-1953), Buste de Sambuluma. Congo. 1911. Plaaster, verf, messing. EO.1976.46.1, collectie KMMA.

De Mensentuin brachten niet alleen Congolezen maar ook andere gekoloniseerde 'Anderen' naar de metropool, waar ze door Belgische antropologen werden bestudeerd. Volgens Belgische antropologen vertoonden ze dezelfde 'primitieve kenmerken' als Europese vrouwen, boeren, criminelen, apen en neanderthalers. De confrontatie met die brede groep 'Anderen' gaf de witte Europese bourgeoisie de kans zichzelf te definiëren.

Een muur met vernederende uitspraken en micro-agressies waar mensen van Afrikaanse origine vandaag vaak mee geconfronteerd worden, maakte de link met hedendaagse racisme en zette bezoekers aan tot reflectie en gesprek. Op de vloer stonden de woorden: racisme, vreemdelingenhaat, mensentuin, kolonisatie, slavernij. Het zijn in zekere zin de wortels van racistische stereotypen die we vandaag kennen. Er werden ook hedendaagse krantenartikels getoond over racistische gebeurtenissen in België.

Kunstenaar Roméo Mivekannin geeft met zijn schilderij een nieuwe interpretatie van een foto genomen in 1930 waarop Congolese soldaten hulde brengen aan zeven mannen (Hommage aux 7), ook Congolezen, door Leopold II naar België gebracht om te worden getoond in zijn mensentuin tijdens de Wereldtentoonstelling van 1897. Hij bevraagt daarmee de weergave van het zwarte lichaam in de geschiedenis, veelal bevroren in een houding waarvoor het subject niet heeft gekozen: een ideologische houding die door het kolonialisme is ingegeven.

Het verblijf in een Congolees namaakdorp in Tervuren in 1897 was fataal voor zeven Congolezen: 'In memoriam (1897): Ekia (Bangala-man), 21 jaar, 2 juli; Gemba (vrouw uit Bas-Congo), 25 jaar, 3 augustus; soldaat Kitoukwa, 30 jaar, 7 augustus; Mpeia (Bangala-ambachtsman), 21 jaar, 10 augustus; Sambo (Yombe, Bas-Congo), 21 jaar, 14 augustus; Zao (visser), 22 jaar, 14 augustus; Mibange (soldaat), 21 jaar, 17 augustus.'

Villages congolais. Exposition universelle de Bruxelles-Tervuren. 1897. Foto uit het album van A. Gautier. HP.1946.1058, collectie KMMA.

© T. Mazina / Hang-art

Met Muzungu Tribes creëerde de Burundese fotojournalist Teddy Mazina een laboratorium om de koloniale beeldtaal en de racistische stereotypen die deze heeft voortgebracht, in vraag te stellen. Zijn werk reflecteert door middel van fotografie op koloniale classificaties en hiërarchieën van lichamen en mensen.

© T. Mazina / Hang-art; J. Van de Voorde © KMMA

Mijn Beeld en Lieve (Mijn Levens) Bij

Belgium

Internationale Zaterdag 6 nationale talen

Er pasten er nog meer / en pasten er ook

Extra muros-tentoonstellingen

100 x Congo. Een eeuw Congolese kunst in Antwerpen (3/10/2020-13/09/2021)

In deze tentoonstelling stonden 100 Congolese kunst- en gebruiksvoorwerpen centraal die in volle koloniale tijd in het bezit kwamen van de stad Antwerpen, en nu deel uitmaken van de collectie van het MAS. Het AfricaMuseum heeft meegewerkt aan deze tijdelijke tentoonstelling door twee objecten uit zijn permanente opstelling uitzonderlijk in bruikleen te geven, alsook door de medefinanciering van de Franse vertaling van de catalogus.

R. Asselberghs © KMMA

Deze zoömorfe spleettrommel uit Bas-Ubangi in de vorm van een antilope werd uitgeleend voor 100 x Congo. MO.0.0.36413.

La part de l'ombre. Sculptures du sud-ouest du Congo (14/12/2021-10/04/2022)

Eind november 2021 reisden 119 objecten uit de collectie van het museum af naar Parijs om tentoongesteld te worden in de expo *La part de l'ombre*, in het Musée du quai Branly. Curator etnografie van het KMMA Julien Volper was commissaris van de tentoonstelling en co-auteur van de catalogus, waarvoor hij ook de wetenschappelijke leiding had. Twee restauratoren van het museum hebben de installatie van de objecten ter plaatse begeleid.

Daarnaast leende het museum talrijke stukken uit aan tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Door het belang en de diversiteit van zijn collecties krijgt het museum zeer veel bruikleenaanvragen voor externe tentoonstellingen.

Digitale museumtours

In 2021 werden drie digitale tours voor de museumbezoeker ontwikkeld. Die kan met zijn eigen smartphone via de Faro Erfgoedapp zo'n rondleiding downloaden.

Met drie nieuwe smartphonetours hebben bezoekers een audiogids op zak.

De eerste tour, het 'Herkomstparcours', belicht de uiteenlopende en soms omstreden herkomst van een aantal objecten. Dit parcours wil een genuanceerd beeld geven van de complexiteit van verwerving, bewaring, toe-eigening, toegankelijkheid en teruggave van objecten in de collectie. In de tour 'Experts aan het woord' nemen wetenschappers van het museum de bezoeker mee langs de hoogtepunten van de vaste tentoonstelling. Het derde parcours diept de tijdelijke tentoonstelling *Weergaloze kunst* verder uit.

Drie nieuwe vitrines aan de museumzone geven een introductie op het 'Herkomstparcours' doorheen de permanente tentoonstelling. Dit parcours deelt de resultaten van voortschrijdend herkomstonderzoek. Verdiepende artikels op de website bieden uitgebreidere informatie en context over de herkomst van de voorwerpen die in het herkomstparcours worden voorgesteld.

Vernieuwde AfricaTube

Voor de herinrichting van de zaal lag co-creatie en samenwerking rechtstreeks vanuit Congo aan de basis. Het kunstencentrum Waza in Lubumbashi werd geselecteerd om als curator de invulling van AfricaTube mee vorm te geven. Waza presenteert in AfricaTube een wisselende selectie van culturele producties van Afrikaanse artiesten die uitgebracht zijn op online platformen. Het resultaat is een discursieve maar eclecticische duik in de Afrikaanse cyberspace gecreëerd door jongeren in de DRC, elders op het continent of in de diaspora. In hun voorstellingen spelen ze met grenzen en emanciperen ze zich van formele beperkingen. Op vrijdag 25 juni was Minister van Ontwikkelingssamenwerking en Grootstedenbeleid Meryame Kitir aanwezig bij de opening van de vernieuwde AfricaTube.

Elk jaar presenteert het kunstencentrum Waza uit Lubumbashi in AfricaTube een nieuwe selectie van culturele producties die uitgebracht zijn op online platformen.

Minister Kitir nam uitgebreid de tijd om kennis te maken met andere aspecten van de werking van het KMMA in Afrika en in het bijzonder haar activiteiten rond wereldburgerschap en het educatief programma die mede mogelijk zijn dankzij een structurele samenwerking met de Belgische Ontwikkelingssamenwerking. In een workshopruimte speciaal ingericht voor kleuters, ontmoette de minister een klas uit Vorst die een boekje over slavernij en koloniale geschiedenis hadden uitgewerkt naar aanleiding van een racistisch incident op hun school. Het museum ontving de klas twee keer voor een rondleiding.

Uitbreiding van het (coronaproof) educatief aanbod

Hoewel musea de deuren niet meer moesten sluiten, vroeg de coronapandemie nog om de nodige maatregelen. Een museumbezoek moest

Het AfricaMuseum zet in op een familievriendelijke beleving met talrijke activiteiten op maat van kinderen en hun ouders.

lange tijd in kleine bubbels gebeuren, en met veel andere beperkingen. Dat maakte de organisatie van museumactiviteiten een uitdaging, zeker in de eerste jaarhelft. Het aanbod werd zoveel mogelijk aangepast zodat alles in veilige omstandigheden kon doorgaan. In juni konden rondleidingen en workshops voor groepen weer normaal plaatsvinden. Ook de AfricaSundays, waarbij het museum één keer per maand de deuren van zijn workshopruimtes voor families en vrije bezoekers opent, werden hernomen in het najaar.

Er werden ook een aantal nieuwe rondleidingen toegevoegd aan het vaste educatieve aanbod. Zo zagen twee rondleidingen op maat van specifieke doelgroepen het licht: de NT2-rondleiding voor volwassenen die Nederlands leren, en de interactieve rondleiding voor volwassenen met een visuele beperking. Voor jongeren kwam er een nieuwe rondleiding 'Hout', die helemaal draait om tropisch hout, woud en (natuur)behoud. Tijdens de zomer was het gratis familieparcours 'Schatten van Vlieg', dat kinderen en hun ouders het museum laat ontdekken op een (ont)spannende manier, een succes. Ook nieuw in de zomermaanden was een wandeling rond het AfricaMuseum. Bezoekers konden kennis maken met de groene omgeving, terwijl een gids vertelde over het verleden, heden en de toekomst van de instelling.

De *standing guides* werden ook volop verder ingezet tijdens de schoolvakanties. Hierbij vatten gidsen post op strategische plaatsen in de vaste en tijdelijke tentoonstellingen om jong en oud

© T. Schoemaker

© T. Schoemaker

© T. Schoemaker

Op AfricaSundays zijn klein en groot welkom voor een muzikale, creatieve of inspirerende begeleide activiteit.

K. Van Craenenbroeck © KMMA

In een nieuwe rondleiding voor mensen met een visuele beperking maakt een ervaren gids gebruik van verbale beschrijving, geluidsfragmenten en tactiele objecten om één van de vele thema's uit de museumzalen uit te diepen.

uitleg te geven over naburige objecten of zalen, of om hands-on-entertainment te bieden. De bezoekers waren aangenaam verrast door de aanwezigheid van de gidsen en de mogelijkheid om met hen in gesprek te gaan.

Ook leerkrachten vormen een belangrijke doelgroep. Samen met CNCD-11.11.11 werd in oktober voor leerkrachten uit het basis- en secundair onderwijs een bijscholing over het koloniale verleden georganiseerd.

De onlineformule voor MuseumTalks werd een blijver. Naast het programma gelinkt aan de tentoonstellingen, stelden wetenschappers, experts, curatoren en auteurs van binnen en buiten het museum in druk bijgewoonde lezingen een nieuwe publicatie, onderzoek, een tentoonstelling of documentaire voor.

Een online luisterpubliek kon zich met de nieuwe podcastreeks 'Tout passe, sauf le passé | Verteld verleden tijd' verder verdiepen in de koloniale geschiedenis. Daarbij brachten wetenschappers van het museum aan de hand van het verhaal achter één voorwerp fundamentele aspecten van de kolonisatie aan het licht.

© C. Kehren

De nieuwe rondleiding 'Hout' voor jongeren.

Residenties van onderzoekers, kunstenaars en journalisten

Herkomstonderzoek is een van de prioriteiten van het museum. Het doel is de omstandigheden te onderzoeken waaronder voornamelijk de ethnografische verzamelingen werden verworven tijdens de koloniale periode. Dit kadert in het restitutiebeleid van het museum. Het 'Scientist in residence'-programma betreft Afrikaanse wetenschappers in dit herkomstonderzoek. De residentie van Prof. Placide Mumbembele Sanger (Universiteit van Kinshasa), gepland voor 2020 maar uitgesteld door de gezondheids crisis, vond in 2021 plaats. Hij bestudeerde de herkomst van Yaka-maskers die in het museum worden bewaard, en lichtte zijn onderzoek toe in een MuseumTalk op 30 juni. Het museum ontvangt via het 'Artist in residence'-programma ook kunstenaars uit Centraal-Afrika die met de collectie aan de slag gaan. Drummer-percussionist en componist Lenyema Okiteke uit Lubumbashi was in het najaar te gast. Voor zijn project en muzikale creatie *Rhythmic Traces* onderzocht hij de Luba-klankarchieven in de museumcollecties. Daarnaast hecht het museum er veel belang aan om de toegang tot de collecties en archieven open te stellen voor kunstenaars en verenigingen. Onder hen was de muziekgroep AKAR die gedurende een paar weken in het auditorium van het museum repeteerde, met de deuren open voor het publiek op 5 december. De Rwandese journalist Prudence Nsengumukiza was in 2021 een maand als 'Journalist in residence' in het museum aan het werk.

Veelzijdige eventlocatie

Door corona hebben de evenementen gedurende een groot deel van het jaar stilgelegen. Naarmate de maatregelen versoepelden, namen de aanvragen weer een hoge vlucht en vonden bedrijven het museum terug als locatie voor evenementen, teambuildings, nocturnes of studiedagen. Op 9 juni opende bistro *Tembo* ook opnieuw de deuren. Uiteraard organiseerden we ook zelf nocturnes voor eigen publiek. Zo namen we op 27 mei deel aan de Nocturnes van de Brusselse Museumraad met een gevarieerd programma in de tijdelijke en permanente tentoonstelling. Ook als decor voor film en televisie is het museum erg gewild. Opnames voor de film *Ritueel* (2022) en het VRT-programma 'Vive le vélo' gingen in het museum door.

02

Stemi
2000

ENTOMOLOG

ONDERZOEK

Het KMMA als wetenschappelijk instituut: onderzoek naar de samenlevingen, biodiversiteit en geologie van Afrika

Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika is een onderzoeksinstituut met een wereldwijd erkende expertise. Meer dan 80 wetenschappers en zowat 100 Afrikaanse doctorandi en stagiairs voeren onderzoek naar samenlevingen van vroeger én vandaag, de biodiversiteit en de geologie van Afrika. Ze steunen op de unieke collecties van het museum, veldwerk en samenwerkingsnetwerken met internationale, en in het bijzonder Afrikaanse instellingen. Het KMMA is actief in meer dan 20 Afrikaanse landen en legt de nadruk op de uitwisseling van kennis met zijn Afrikaanse partners en op capaciteitsversterking. Bijdragen tot de duurzame ontwikkeling van Afrika is een prioriteit in de onderzoeksprogramma's, met een belangrijke impact op het vlak van milieu, maatschappij en economie.

[Het KMMA heeft drie onderzoeksdepartementen >>](#)

I. Oti © KMMA

1. CULTURELE ANTROPOLOGIE & GESCHIEDENIS

focus Samenlevingen van vroeger en nu, het koloniale verleden, politieke systemen, culturele uitingen, talen en muziek van volkeren in of uit Afrika.

Het departement Culturele Antropologie & Geschiedenis omvat verschillende disciplines die zich wijden aan Afrikaanse samenlevingen van vandaag en vroeger, en meer bepaald hun functioneren en hun realisaties. De onderzoekers bestuderen talen, de diepe geschiedenis en archeologie, het (post)koloniale verleden, politieke systemen, culturele uitingen en muziek van bevolkingsgroepen in of uit Afrika. Het terreinwerk vindt plaats in Afrika maar ook bij de Afrikaanse diaspora.

2. BIOLOGIE

focus De biodiversiteit aan diersoorten en duurzaam beheer van de tropische regenwouden in Afrika.

Het departement Biologie breidt de kennis over de biodiversiteit aan diersoorten in Afrika uit. De biologen onderzoeken de taxonomie en fylogenie van verschillende groepen vertebraten en invertebraten. De houtbiologen ontrafelen de opbouw en functie van hout, net als de rol van bomen en fauna in Afrikaanse ecosystemen, en dragen bij tot het duurzame beheer van de tropische regenwouden in Afrika. Terreinwerk gaat hand in hand met de studie van de enorme en unieke collectie.

3. AARDWETENSCHAPPEN

focus De minerale rijkdommen, geodynamica, oppervlaktemilieus en natuurlijke risico's in Centraal-Afrika.

De wetenschappers van het departement Aardwetenschappen bestuderen de geologie, de geodynamische processen en de natuurlijke (minerale) rijkdommen in Centraal-Afrika, met het oog op een duurzaam beheer, en oog voor de impact van de ontginning op de menselijke samenlevingen. Ze bestuderen vulkanen, seismische gebeurtenissen en landverschuivingen voor een doeltreffend beheer van deze natuurlijke risico's. Door de evolutie van bodems in Afrika te ontcijferen, evalueren ze de impact van wereldwijde veranderingen op de natuurlijke omgeving van het continent.

Een selectie van de belangrijkste onderzoeksactiviteiten uit 2021 wordt uitgelicht.

Automatisatie van houtidentificatie in de strijd tegen illegale houtkap

Een aanzienlijk deel van de houthandel is illegaal. De VN schat dat de illegale houtkap en de daarmee gepaard gaande houthandel 50 tot 152 miljard dollar per jaar opbrengen. Er is al regelgeving voor hout (CITES, FLEGT, EU-TR), maar de uitvoering en handhaving blijven een uitdaging. Momenteel is België de draaischijf van de illegale houthandel. Meer dan een kwart van de totale EU-invoer van primaire tropische houtproducten gebeurt via België (hoofdzakelijk via de haven van Antwerpen). Houtidentificatie is een sleutelproces bij de handhaving, waarbij moet worden nagegaan of de zending overeenstemt met de producten die op de begeleidende documenten zijn vermeld. Daarom is er een groeiende vraag naar instrumenten voor houtidentificatie die door ambtenaren kunnen worden toegepast.

Wanneer een lading in België aankomt is het van belang na te gaan of de geïmporteerde houtsoort effectief overeenstemt met deze die op de begeleidende documenten is vermeld. Houtidentificatie is bijgevolg een sleutelproces. Daarom is er een groeiende vraag naar instrumenten die kunnen worden gebruikt door de ambtenaren die moeten toezien op het naleven van de wet.

Het KMMA heeft in 2021 het project 'SmartWoodID' gelanceerd. Een onderzoeksteam beoogt het houtidentificatieproces te automatiseren door artificiële-intelligentietechnieken toe te passen. Op die manier kunnen niet-experten sneller resultaat boeken bij de identificatie.

De onderzoekers ontwikkelen tools waarmee honderden Centraal-Afrikaanse boomsoorten kunnen worden geïdentificeerd op basis van houtanatomische beelden. Het KMMA-xylarium, dat meer dan 80 000 houtstalen van 13 600 houtsoorten van over de hele wereld telt, bezit in dit kader cruciaal referentiemateriaal.

*Het SmartWoodID-project stelt een databank samen met beeldmateriaal van Congolese stalen uit het xylarium in Tervuren. Deze beelden worden gebruikt om hout te identificeren op basis van macroscopische kenmerken met behulp van artificiële intelligentie.
Op de foto: Pioria balsamifera (tola).*

Het Arabo-Swahili erfgoed in het oosten van de DRC

Vanaf 1860 vestigden handelaars van de Swahili kust zich in het oosten van de huidige DRC, op zoek naar slaven en ivoor. Deze aanwezigheid had een blijvende invloed op de bevolkingsgroepen van de regio. Swahili is nu de omgangstaal en de islam is er goed ingeburgerd.

Tussen 1892 en 1894 voerden de koloniale troepen van koning Leopold II meerdere militaire operaties uit tegen de grote Arabo-Swahili handelaars. Voorwerpen, meegenomen als oorlogstroeën, verlieten het familiale erfgoed om in het KMMA en het War Heritage Institute (WHI) als instrumenten te worden gebruikt voor koloniale propaganda.

Het traditionele koloniale onderzoek heeft lange tijd de Arabo-Swahili cultuur beschouwd als niet-eigen aan Congo. Om deze reden is in België geen intensief onderzoek naar deze objecten verricht. In het kader van het project 'Congo Arab Heritage in Historical Narratives' (CAHN) en in samenwerking met het WHI en de KU Leuven, bestudeert een onderzoeksteam van het KMMA deze objecten om hun herkomst te achterhalen. De nadruk ligt op voorwerpen die informatie kunnen verschaffen over de interculturele interacties en ontleningen tussen de bevolkingsgroepen van het Boven-Congobekken en de handelaars aan de kust.

De historische verhalen die uit dit onderzoek voortvloeien, zijn bedoeld om een dialoog tot stand te brengen tussen de oorspronkelijke gemeenschappen in de DRC en Tanzania, de Congolese diaspora, de wetenschappelijke gemeenschap en het maatschappelijk middenveld. Het doel is een meer genuanceerd begrip en een kritisch bewustzijn van de geschiedenis te brengen door het stereotype dualisme tussen 'slechte' Arabo-Swahili slavenhandelaars en 'goede' Belgische kolonisten aan de kaak te stellen. Het project brengt een samenwerking tot stand tussen pedagogische specialisten voor educatieve programma's, artistieke interpretaties en publieksgerichte evenementen, zoals tentoonstellingen.

Het CAHN-project, dat gefinancierd wordt door het Federaal Wetenschapsbeleid, ging in 2021 van start voor een periode van vier jaar.

Interview met Aboubakar Husseini, imam van de moskee van het Quartier 18 van Kasongo, DRC.

Interview met Jumaini Abdul, genezer, Kasongo, DRC.

Tentoonstelling in de moslimwijk van Kasongo met afbeeldingen van Arabo-Swahili objecten die bewaard worden in België.

Kritische mineralen in de regio van de Grote Meren in Centraal-Afrika

Het gebied van de Grote Meren in Centraal-Afrika is rijk aan metalen en mineralen die nodig zijn voor de moderne technologie. Lithium (Li), tantaal (Ta) en zeldzame aardmetalen (*rare earth elements*, REE), die worden gebruikt in magneten, batterijen en motoren, zijn slechts enkele voorbeelden van zeer begeerde grondstoffen waarnaar steeds meer vraag is voor moderne technologieën en de transitie naar groene energie. Een van de voornaamste onderzoeksthema's van de afdeling Geodynamica en Minerale Rijkdommen is een beter inzicht krijgen in de geologische processen die economische afzettingen in het gebied van de Grote Meren vormen en in de wijze waarop de mineralisatietypes de potentiële extractiemethoden beïnvloeden. De bedoeling is hierbij de inspanningen die duurzame en faire exploratie en exploitatie bevorderen een duwtje in de rug te geven.

In 2021 zijn onderzoeksprojecten gestart naar de oorsprong en mechanismen van twee verschillende mineralisatiesystemen die minerale afzettingen in Centraal-Afrika herbergen:

1) Li-Nb-Ta-Sn-W-afzettingen die geassocieerd zijn met granieten, pegmatieten en kwartsaders, en 2) REE-P-Nb-afzettingen in alkalische-carbonatietmagma's. Dit onderzoek maakt deel uit van een reeds lang bestaand en succesvol plaatselijk partnerschap inzake regionale geologie, geologische cartografie en capaciteitsopbouw van onderzoekers, universiteiten en geologische diensten.

Een veldonderzoek om pegmatieten en kwartsaders van tin- en tantaalmijnen in Rwanda – met een aanzienlijk lithiumpotentieel – te bemonsteren, was gepland voor de zomer van 2021, maar werd uitgesteld wegens COVID-19. Het werd voltooid in februari 2022.

Staal van een spodumeen (lithiumerts) rijk pegmatiet van Piran Rwanda Ltd, werkzaam in de regio Musha en Ntunga, in Rwanda.

Veldwerk en monsterafname in het gebied Musha-Ntunga, dat door Piran Rwanda Ltd. wordt ontgonnen voor tin en tantaal en geprospecteerd voor lithium.

Verlaten dagbouw mijn in Ntunga, Rwanda, tot voor kort geëxploiteerd voor tin en tantaal in gealtereerde pegmatieten. Exploitatie en prospectie worden momenteel voortgezet in ondergrondse tunnels.

Evolutionaire convergentie en verwantschap bij cichliden van vier Oost-Afrikaanse meren

Gelijkenissen tussen verschillende soorten betekenen niet altijd dat ze verwant zijn. De vinnen van pinguïns en dolfijnen of de vleugels van vlermuizen en vogels zijn voorbeelden van evolutionaire convergentie: deze structuren zijn onafhankelijk van elkaar ontstaan in verschillende evolutionaire lijnen.

De meren Victoria, Edward, Kivu en Albert in Oost-Afrika herbergen ongeveer 700 cichlidensoorten. Deze vissen zijn zeer snel geëvolueerd en elk meer bezit een unieke cichlidenfauna. Veel soorten lijken sterk op elkaar, zowel binnen als tussen meren. Zo zijn er in verschillende meren visroofdieren met een grote bek en scherpe tanden, slakkenroofdieren met krachtige kaken en tanden waarmee ze de slakkenhuizen kunnen kraken, en slanke sardineachtige soorten die jagen op kleine schaaldieren in de waterkolom. Wij weten echter niet in hoeverre soortgelijke soorten die in verschillende meren leven, verwant zijn. In het kader van een doctoraat aan het KMMA, in samenwerking met de KU Leuven, de Universiteit Antwerpen en het KBIN, bestuderen de onderzoekers de mate waarin gelijkaardige cichliden verwant zijn aan elkaar, en hoe deze gelijkenissen geëvolueerd zijn.

In 2021 zijn bij taxonomische revisies meer dan een dozijn nieuwe soorten beschreven. Tijdens een bezoek aan het Natural History Museum in Londen werden morfologische gegevens verzameld voor 86 soorten uit het Victoriameer. Deze werden samengevoegd met de reeds verzamelde gegevens voor 56 soorten uit het Edwardmeer. Uit een kwantitatieve vergelijking van de uiterlijke kenmerken blijkt dat soorten uit verschillende meren over het algemeen meer op elkaar lijken dan op soorten uit eenzelfde meer.

De volledige genomen van 79 soorten werden vastgelegd, waardoor hun verwantschap kon worden bestudeerd. Uit voorlopige resultaten blijkt onder meer dat soorten uit het Edward- en het Kivumeer één enkele radiatie vormen, waarbij soortgelijke soorten in beide meren over het algemeen nauw met elkaar verwant zijn. Alle soorten uit het Albertmeer en het Victoriameer vormen respectievelijk een tweede en een derde radiatie. Elk van deze drie radiaties heeft zich onafhankelijk van de andere ontwikkeld. Dit impliceert dat de sterke overeenkomsten die gevonden zijn tussen soorten uit verschillende meren onafhankelijk van elkaar zijn ontstaan en dus evolutionaire convergenties vormen. Het team zal dan bestuderen hoe deze soorten zo snel en in zulke grote aantallen konden evolueren. Dit onderzoek vindt plaats in het kader van een doctoraat gefinancierd door het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) voor de periode 2019-2023 en van het project 'KEAFish' (BRAIN-be, BELSPO).

© KMMA

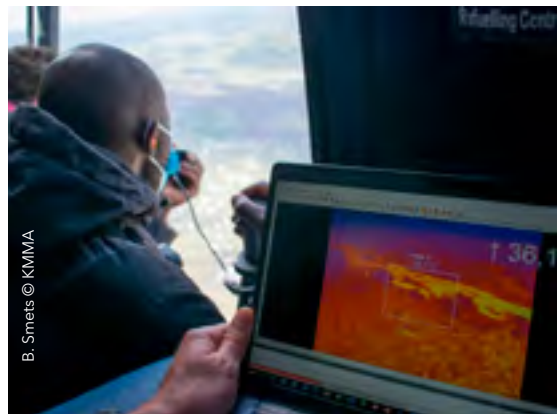
Vijf soorten van *Haplochromis* uit het Edwardmeer. Van boven naar onder: de pedofaag *Haplochromis paradoxus*, de insectivoor met dikke lippen *Haplochromis lobatus*, de zoöplanktivor *Haplochromis pappenheimi*, die op een sardine lijkt, de slakkenpletter *Haplochromis concilians* en de piscivoor *Haplochromis mentatus*. Voor alle soorten bestaan er heel gelijkaardige in de andere meren van de regio.

Uitbarsting van de Nyiragongo

In de vooravond van 22 mei 2021 barstte de vulkaan Nyiragongo (DRC) uit. Kort voor 17:00 u. UTC werd alarm geslagen door bewoners in het noorden van de stad die getuige waren van een lavastroom uit een nabijgelegen spleet op de flank van de vulkaan. De uitbarsting verraste iedereen; er was verwarring alom en waarschuwingssignalen ontbraken. Daardoor werd niet geanticipeerd op de ramp en werd het crisismanagement bemoeilijkt. Terwijl de lavastroom een dichtbevolkt gebied verwoestte, begon een intense seismische activiteit die verscheidene dagen aanhield. De veroorzaakte schade in Goma, wakkerdede paniek nog aan en leidde tot de spontane evacuatie van een deel van de bevolking. De uitbarsting duurde slechts enkele uren; de lavastromen veroorzaakten schade, maar op een veel kleinere schaal dan tijdens de laatste uitbarsting in 2002, toen bijna 10% van de stad werd verwoest. Al in de eerste minuten van de uitbarsting werden teams van het KMMA, het Europees Centrum voor Geodynamica en Seismologie (ECGS) en het Nationaal Natuurhistorisch Museum van Luxemburg (MNHN) gealarmeerd door een netwerk van burgerwaarnemers dat is opgezet in het kader van het HARISSA-project ('Natural HAZards, RISks and Society in Africa: developing knowledge and capacities'), om het vulkaanobservatorium van Goma (OVG) bij te staan bij het crisisbeheer. Deze bijstand, eenmaal aanvaard door het OVG, werd ondersteund door de Belgische regering en de Belgische Ontwikkelings-samenwerking (DGD). Een Belgisch-Luxemburgs team is naar Goma afgereisd om wetenschappelijke assistentie te verlenen aan het OVG, in te grijpen in de controle-instrumenten en bijkomende en tijdelijke seismometers in te zetten, en ten slotte de gevolgen van de uitbarsting voor de bevolking en de infrastructuur te evalueren. Op die manier kon snel en passend worden gereageerd. Op vraag van het OVG hebben wetenschappers van het KMMA ook meegewerkt aan de oprichting van een internationale expertengroep met relevante en complementaire expertise, die tot het einde van de crisis dagelijks bijeenkwam om de ontwikkelingen te bespreken en het OVG te adviseren. Het KMMA, het ECGS en het MNHN werken sinds 2005 samen met het OVG. De rol van het Belgisch-Luxemburgse team was van essentieel belang, aangezien er geen andere wetenschappelijke informatie beschikbaar was dan dewelke werd verkregen via dit partnerschap met het OVG, de enige steun op lange termijn waarover het OVG beschikte.

Scheuren die verband houden met dyke-intrusie (magma-injectie).

Observatie van de lavastroom met een helikopter, met behulp van een thermische camera.

Illustratie van het soort impact van de lavastroom in het noordelijk deel van de stad Goma.

Het KMMA draagt meer dan 4000 geluidsopnamen over aan Rwanda

Op 28 oktober 2021 heeft het AfricaMuseum meer dan 4000 geluidsopnamen van Rwandese muziektradities uit zijn collecties overhandigd aan de Rwanda Cultural Heritage Academy. Deze overdracht is een van de projecten in het kader van het SHARE-programma. Dit samenwerkingsprogramma tussen België en Rwanda richt zich op het delen van erfgoed en op capaciteitsversterking inzake conservatie en collectiebeheer in musea en onderzoeksinstituten.

De audiobestanden werden tussen de jaren 1950 en 1990 in Rwanda opgenomen. Ze zijn voorzien van een titel, de plaats van de opname en de rituele functie van de muziek. Deze opnamen vormen dus een collectie van grote erfgoed- en wetenschappelijke waarde.

De geluidsopnamen zijn overgedragen aan de Rwanda Cultural Heritage Academy. Ze worden gearhiveerd in het Etnografisch Museum in de stad Huye. Ze zullen toegankelijk gemaakt worden voor het publiek via sociale netwerken en deel uitmaken van het nieuwe permanente tentoonstellingsproject van het museum.

Dit samenwerkingsproject tussen België en Rwanda dateert van 2018. Tijdens een bilaterale conferentie georganiseerd door de regering van Rwanda werd het SHARE-programma in het leven geroepen.

In het kader van SHARE en op verzoek van de Rwandese regering bereiden drie Belgische instellingen - het KMMA, het Algemeen Rijksarchief en het Ministerie van Buitenlandse Zaken - de inventarisatie en digitalisering voor van de archieven die betrekking hebben op Rwanda. Net zoals de geluidsopnamen zullen de gedigitaliseerde Rwandese archieven die in België worden bewaard, naar Rwanda worden overgebracht. Het SHARE-programma omvat daarnaast ook de renovatie en dekolonisatie van het Etnografisch Museum van Huye, een musicologieproject en linguïstisch onderzoek van het Kinyarwanda.

Rémy Jadinon (KMMA); Bert Versmessen, ambassadeur van België in Rwanda; Robert Masozera, directeur-generaal van de Rwanda Cultural Heritage Academy.

Matthieu Thonon (Muziekinstrumentenmuseum, België); Jean-Paul Mugwaneza (Rwanda Cultural Heritage Academy); Alice Kamasoni (Rwanda Cultural Heritage Academy); Jonny Mugaba (Rwanda Cultural Heritage Academy); Félicien Nizeyimana (Rwanda Cultural Heritage Academy); Rémy Jadinon (KMMA).

Fruitvliegen: een grote bedreiging voor groente- en fruitteelt

Fruitvliegen worden gezien als een van de grootste bedreigingen voor de tuinbouw in zowel tropische als gematigde streken. Deze invasieve plagen komen steeds vaker voor door toenemende wereldwijde handel en reisverkeer en door de klimaatverandering.

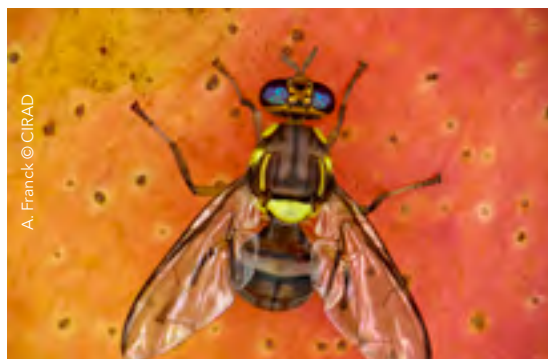
FF-IPM, een nieuw door de EU gefinancierd project binnen het H2020-programma ('In-silico boosted, pest prevention and off-season focus IPM against new and emerging fruit flies'), wil de impact van fruitvliegenplagen beperken om een duurzame voedselproductie in Europa veilig te stellen. Het KMMA is een van de 21 partners uit 16 landen van over de hele wereld. Het project richt zich op drie invasieve fruitvliegen die een grote bedreiging vormen: *Bactrocera dorsalis*, *Bactrocera zonata* en *Ceratitis capitata*.

Het project zal instrumenten en databases ontwikkelen die op een betrouwbare manier kunnen voorspellen waar en wanneer invasieve plagen Europa potentieel kunnen binnenkomen.

Het project zal ook snelle detectie- en identificatie-instrumenten opleveren, nuttig met name voor het onderzoek van importzendingen. Op basis van zijn expertise in de identificatie van fruitvliegen in Afrika zal het KMMA de ontwikkeling van deze instrumenten coördineren. Het voert ook populatiegenetisch onderzoek uit om de oorsprong van mogelijke invasies op te sporen.

Het project ontwikkelt ook een management toolkit om fruitvliegen te bestrijden via programma's van geïntegreerde bestrijding van plagen (*Integrated Pest Management*, IPM). Deze omvatten diverse onschadelijke methodes, zonder negatieve gevolgen voor de gezondheid van zowel mens als milieu, zoals natuurlijke vijanden en parasieten.

De vernieuwende aanpak van dit project zit echter in het gebruik van deze tools voor geïntegreerde plagenbestrijding 'buiten het seizoen'. De populaties van fruitvliegen verkleinen tijdens de winterperiode. Door zich te richten op de overwinterende generatie willen de onderzoekers de populatiegroei later in het seizoen voorkomen en zo de economische kost drukken: de vliegenpopulaties zullen niet het hoge aantal vliegen hebben bereikt dat een veel intensievere bestrijding zou vereisen. Naast de talrijke uitgevoerde moleculaire analyses werd in 2021 nog een smartphone-app ontwikkeld. Deze biedt een identificatiesleutel voor een selectie van fruitvliegen die in aanmerking komen voor quarantainemaatregelen in de Europese Unie.

Bactrocera dorsalis, een van de onderzochte fruitvliegsoorten van het FF-IPM-project.

Internationale conferentie van Geologica Belgica

De 7e internationale conferentie van Geologica Belgica ging door in het KMMA van 15 tot 17 september 2021. Het museum was een van de belangrijkste stuwende krachten achter de organisatie, met zeven KMMA-onderzoekers betrokken in het organiserend comité en in het wetenschappelijk comité. De conferentie telde 171 deelnemers, 3 keynotes, 105 mondelinge presentaties, 83 posters, 1 forum en 1 overhandiging van de Van den Broeck-medaille.

Het boek met de abstracts is online beschikbaar op:

<https://geologicabelgica2021.africamuseum.be/>

Groepsfoto van de 7e internationale conferentie van Geologica Belgica, georganiseerd in het KMMA van 15 tot 17 september 2021.

Overzicht van de kennis over de spinnen van Mayotte

Spinnen voeden zich hoofdzakelijk met insecten. Zij spelen een belangrijke ecologische rol als populatieregulatoren, met name van bepaalde insecten die schadelijk zijn voor gewassen. Op vraag van het ministerie voor Ecologische Transitie van Mayotte voert een onderzoeksteam van het KMMA een evaluatie uit van de kennis over de spinnen van Mayotte. Op basis van bibliografische compilaties, studies van bestaande collecties en nieuwe veldbemonsteringen werken zij aan een gids voor de araneologische fauna van Mayotte. In 2021 is een veldmissie georganiseerd om nieuwe monsterafnames uit te voeren.

Verzamelen van spinnen met klopvangsten.

Opleidingsdag georganiseerd tijdens een missie in Mayotte.

Nephila inaurata in haar web.

Nieuw boek geeft een overzicht van alle koloniale archieven in België

Het Rijksarchief en het KMMA hebben een bronnengids voor de geschiedenis van de kolonisatie uitgebracht (*Guide des sources de l'histoire de la colonisation*). Deze nieuwe publicatie identificeert en lokaliseert alle archieven die in België beschikbaar zijn over de koloniale periode van de Democratische Republiek Congo, Rwanda en Burundi (zie ook p. 35).

De archieven over Centraal-Afrika en de koloniale periode zijn nog altijd onvoldoende gekend. Onderzoekers én de bredere samenleving dringen aan op een betere toegang tot de 'koloniale archieven', maar tot dusver bestond er geen enkel instrument om alle bronnen die in België beschikbaar zijn te identificeren en lokaliseren. Nochtans is in meer dan 80 archiefinstellingen en -centra in België samen bijna 20 strekkende kilometer archief over de kolonisatie terug te vinden.

De bronnengids voor de geschiedenis van de kolonisatie is dus een belangrijke stap voorwaarts in de identificatie en beschrijving van het archief over de Onafhankelijke Congostaat (1885-1908), Belgisch-Congo (1908-1960) en Rwanda-Urundi ([1916] 1923-1962).

De gids is een soort gps voor de koloniale archieven en stelt voor het eerst burgers en onderzoekers - van waar ook ter wereld - in staat om precies te achterhalen wie wat bewaart op het Belgisch grondgebied. Zo beantwoordt deze gids aan de noden van wetenschap, samenleving en herinneringsplicht. Meer dan 1500 beschrijvingen over bijna 2300 bladzijden bieden een beschrijving en een contextualisering van alle koloniale archieven en collecties, hun belang voor het onderzoek en links met andere archieven en collecties. Bij de gids hoort een uitgebreid historiografisch overzicht; hij biedt ook aanknopingspunten voor het opsporen van bronnen over de Belgische kolonisatie die in het buitenland bewaard worden. Honderden illustraties kaarten het belang aan van iconografische bronnen.

Deze publicatie is het resultaat van een lange samenwerking tussen het Rijksarchief en het KMMA en werd geschreven door meer dan dertig archivariissen en historici, onder leiding van Pierre-Alain Tallier, Marie Van Eeckenrode en Patricia Van Schuylenbergh.

De bronnengids werd voorgesteld tijdens een persconferentie in het Rijksarchief op 29 september 2021.

Persconferentie in het Rijksarchief op 29 september 2021 voor de publicatie van de bronnengids.

Afrikaanse onderzoekers op studiebezoek in het KMMA voor een stage of onderzoek

Dankzij de financiële steun van de Belgische Ontwikkelings-samenwerking (DGD) organiseert het KMMA sinds vele jaren al studieverblijven en opleidingen voor jonge Afrikaanse onderzoekers. Ze vinden plaats zowel in het museum zelf als op het terrein binnen de projecten die worden opgezet in Afrika. De doelstellingen van de projecten en het programma voor capaciteitsversterking zijn geënt op de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDGs) van de Verenigde Naties.

De activiteiten van dit programma zijn uiteenlopend. Ze betreffen niet alleen wetenschappelijke of technische opleidingen, individueel of in groep, maar ook beurzen voor masterstudies, doctoraten, postdoctoraten, deelname aan conferenties en vorming voor kunstenaars of journalisten in residentie.

In vergelijking met 2020 was de impact van de gezondheidscrisis op de in 2021 toegekende beurzen minder groot:

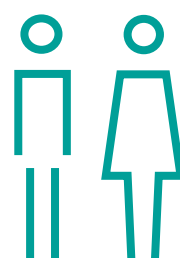
36 Afrikaanse onderzoekers voltooiden een onderzoeksverblijf in het KMMA, met de steun van DGD. Bovendien hebben 12 onderzoekers in Tanzania een opleidingscursus over bestuivende vliegen gevolgd.

De opleidingen ImmARCH en FormARCH over archieven, die in Benin werden georganiseerd met de École du Patrimoine africain (EPA), zijn uitgesteld tot 2022 wegens te verwachten reisproblemen gelinkt aan COVID-19. In 2021 werd echter een 5-daagse onlineopleiding bijgewoond door 48 studenten.

Stages, studieverblijven en opleidingen voor Afrikaanse onderzoekers met de steun van DGD

96

personen

78% 22%

mannen vrouwen

Uit 8
Afrikaanse
landen, waarvan
54% uit de DRC

Op 8 november 2021 verdedigt Bhely Angoboy Ilondea zijn doctoraatsthesis 'Evaluation of Central african tropical rainforest resilience based on functional traits' aan de Universiteit Gent.

Julius Tumusiime (Uganda) op bezoek in het KMMA in maart 2021, in het kader van zijn doctoraatsthesis 'Dynamics of snail species and interventions to reduce associated Schistosoma and Fasciola parasitic infections: A citizen scientists' approach in Western Uganda'.

Deelnemers aan 'FishBase 2021' (van links naar rechts): Salum Sophia Shaban (Tanzania), Mtonga Cretus (Tanzania), Ssekyanzi Athanasius (Uganda), Mrombo Nathan Lenjo (Kenia).

Groepsfoto van de deelnemers, leraren en organisatoren van de stage over bestuivende vliegen, die om de twee jaar wordt georganiseerd aan de Sokoine University of Agriculture in Tanzania.

Publiceren in tijden van COVID-19

Het was weer eens een jaar met ups-and-downs. Toch is de Publicatiedienst erin geslaagd 17 boeken te publiceren of mede te publiceren, waarvan sommige in meerdere versies. Onze boekverkoop via al onze kanalen (AfricaShop, directe verkoop, commerciële distributeurs, afgiftepunten) is ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2020. Net als vorig jaar brengt dit cijfer ons terug op het punt waar we ons in het laatste jaar voor de sluiting (2018) bevonden.

We hopen dat 2022 eindelijk weer een volledig jaar zonder restricties wordt en dat zowel het museum als de nationale en internationale boekhandels weer publiek en kopers zullen vinden; open access en bezuinigingen op de budgetten van bibliotheken, universiteiten, enz. voor abonnementen en aankopen hebben de voorbije jaren het beeld enigszins veranderd ...

2000 bladzijden voor toegang tot de bronnen van de geschiedenis

Het KMMA heeft, in samenwerking met het Algemeen Rijksarchief, een publicatie gerealiseerd, *Belgique, Congo, Rwanda et Burundi. Guide des sources de l'histoire de la colonisation (19e-20e siècle). Vers un patrimoine mieux partagé !* Ook Éditions

Brepols werkte hier aan mee (zie ook p. 31). Dit tweedelige werk werd financieel gesteund door de Universitaire Stichting van België, en dankzij BELSPO is ook een digitale versie in open access beschikbaar. Het was van essentieel belang dat deze nieuwe publicatie, die het mogelijk maakt 20 km in België bewaarde archieven te identificeren en te lokaliseren, voor een zo groot mogelijk publiek toegankelijk zou worden gemaakt, zowel in België als in de drie betrokken landen in het bijzonder.

<https://www.brepolonline.net/doi/book/10.1484/m.stmch-eb.5.127294>

European Journal of Taxonomy

Een nieuwe hoofdredacteur, Fabio Cianferoni, heeft de leiding van het wetenschappelijk tijdschrift *EJT* op zich genomen. Hij zit een nieuw intermediair beheersorgaan voor, het Executive Committee, dat bestaat uit 3 verantwoordelijken en hun assistenten: de redacteur van het tijdschrift is het hoofd van de Publicatiedienst van het KMMA en de verantwoordelijke voor de internationale betrekkingen is het hoofd van de dienst voor wetenschappelijke publicaties van het Muséum national d'Histoire naturelle in Parijs. Deze 6 leden vertegenwoordigen 5 nationaliteiten.

In september 2021 vierde het *EJT* zijn tiende verjaardag. Om een balans op te maken van alle resultaten is bij deze gelegenheid een artikel gepubliceerd: 'European Journal of Taxonomy: a deeper look into a decade of data' (zie onderstaande lijst).

De impactfactor die het tijdschrift kreeg in juni 2021 voor 2020 was 1,372; dit bevestigt de stabiele positie van het tijdschrift in vergelijking met zijn directe concurrenten *Zootaxa* en *Zookeys*. In 2021 werd slechts 1 artikel door een Afrikaanse auteur gepubliceerd in *EJT* op 6 ingediende teksten. Enkele volumes handelen over Afrikaanse soorten, waarvan één beschreven is door onderzoekers van het KMMA (zie onderstaande lijst).

Verdere giften van boeken aan Kinshasa

Het KMMA blijft boeken schenken aan het Centre Wallonie-Bruxelles en het cultureel centrum Texaf Bilembo, beide in Kinshasa. Zij ontvingen de nieuwe publicaties van de voorbije 12 maanden.

De publicaties die het KMMA geschonken heeft in 2020 en 2021 vormen een fonds in de bibliotheek van het Centre Wallonie-Bruxelles in Kinshasa.

LIST OF RMCA PUBLICATIONS 2021*

Exhibition catalogues and guides

Blanchard, P., **Couttenier, M.** & **Etambala, M.Z.**

2021. *Zoo humain. Au temps des exhibitions coloniales*, 68 p. (Also available in Dutch: *Mensentuin. Koloniale tentoonstellingen wereldwijd*, and in English: *Human Zoo. The age of colonial exhibitions*).

Devos, M. & **Maniacky, J.** 2021. *Africana*

linguistica 27: 200 p. (PR; IF 0,067)

Social Sciences and Humanities

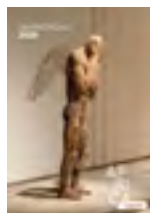
Omasombo, J. (ed.) et al. 2021. *Ituri. Terre et*

identités sous tension. Series: 'Monographies des provinces de la République démocratique du Congo', vol. 15, Tervuren: RMCA, 571 p.

Various

Jaarverslag/Rapport annuel/Annual Report 2020.

Ngoy Kimpulwa, B. & Englebert, P. (eds).

2021. *Congo, l'État en morceaux. Politique et administration au prisme du découpage provincial*. Series 'Cahiers africains', no. 96. Paris/Tervuren: L'Harmattan/RMCA, 308 p. (PR)

Copublications with RMCA

Tallier, P.A., Van Eeckenrode, M. &

Van Schuylenbergh, P. (eds). 2021. *Belgique, Congo, Rwanda et Burundi. Guide des sources de l'histoire de la colonisation (19-20e siècle). Vers un patrimoine mieux partagé !* Copublication RMCA, National Archives of Belgium & Brepols, 2294 p.

Ndayiragije, R., Alidou, S., Ansoms, A. &

Geenen, S. (eds). 2021. *Conjonctures de l'Afrique centrale 2021*. Series: 'Cahiers africains', no.97. Paris/Tervuren/Antwerpen: L'Harmattan/RMCA/CRE-AC, 463 p. (PR)

Kameli, K., Mpane Enkobo, A. & Pinto Ribeiro, A.

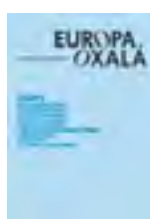
(eds). 2021. *Europa Oxalà, Exhibition catalogue*. Lisbon: Afrontamento Edições with all partners: RMCA, Mucem (Marseille), Coimbra CES & Calouste Gulbenkian Foundation (Lisbon), 88 p. (Also available in: French, Portuguese & Dutch.)

Van Beurden, S. 2021. *Congo en vitrine. Art africain, muséologie et politique.*

Les musées de Kinshasa et de Tervuren. Series 'Studies in Social Sciences and Humanities', vol. 180, Tervuren: RMCA, 321 p. (PR)

Pinto Ribeiro, A. & Calafate Ribeiro, M. 2021.

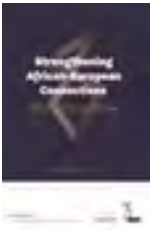

Europa Oxalà. Essays. Lisbon: Afrontamento Edições with all partners: RMCA, Mucem (Marseille), Coimbra CES & Calouste Gulbenkian Foundation (Lisbon), 128 p. (Also available in: French, Portuguese & Dutch.)

* NB. Impact factors are dated June 2021.

Online publications

Vlassenroot, K. & Hendrickx, C. (eds.). 2021. *Sharing Past and Future: Strengthening African-European Connections. Proceedings/Actes*. Online series 'Documents on Social Sciences and Humanities'. Published with Egmont Royal Institute for International Relations (Brussels), 170 p.

Van den Spiegel, D. & Mathys, A. 2021. *Diplopodes et autres myriapodes de Mayotte*. Online series: 'Zoological Documentation', 112 p.

Musschoot, T., Boden, G. & Snoeks, J. 2021. *Identification guide to the Clupeiformes of the inland waters of Africa*. Online series 'Zoological Documentation', 149 p.

Gijanto, L. & Cornelissen, E. (eds). *Nyame Akuma*, vol. 94 published by SAfA in partnership with RMCA, 45 p.

Gijanto, L. & Cornelissen, E. (eds). *Nyame Akuma*, vol. 95 published by SAfA in partnership with RMCA, 66 p.

Gijanto, L. & Cornelissen, E. (eds). *Nyame Akuma*, vol. 96 published by SAfA in partnership with RMCA, 48 p.

Open access

European Journal of Taxonomy (published by a European consortium including the RMCA), **vol. 731 to 787 with some papers by RMCA scientists:**

Van den Spiegel, D., Henrard, A. & Mathys, A.

2021. 'Sechelleptus arborivagus sp. nov., a new arboreal spirostreptid millipede (Diplopoda, Spirostreptidae) endemic to Mayotte Island (Comoros Archipelago), Indian Ocean'. *European Journal of Taxonomy* 755: 1-21.

<https://doi.org/10.5852/ejt.2021.755.1395> (PR; IF 1.372)

Bénichou, L., Guidoti, M., Gérard, I., Agosti, D., Robillard, T. & Cianferoni, F. 2021. 'European Journal of Taxonomy: a deeper look into a decade of data'. *European Journal of Taxonomy* 782: 173-196.

<https://doi.org/10.5852/ejt.2021.782.1597> (PR; IF 1.372)

NIEUWE PROJECTEN

In 2021 was het museum betrokken bij een honderdtal wetenschappelijke projecten, waarvan 4 in dat jaar van start gingen:

- History from things and techniques: Crossing the present and the past in Central Africa
- Developing effective methods for the surveillance of non-European Tephritids on Belgian territory
- Towards a better appreciation of Central African textile masterpieces: understanding the craftwork and Preserving the collection of Textiles
- Insect Museum Open -omic Database

AFGEWERKTE DOCTORATEN

Het KMMA ondersteunt talrijke doctorandi op wetenschappelijk en logistiek vlak bij het maken van hun thesis. In 2021 hebben de volgende onderzoekers hun doctoraat, verdedigd:

Aardwetenschappen

Antoine Dille

Remote sensing of slow-moving landslides in the tropics: natural and anthropogenic controls

Promotoren: Matthieu Kervyn (VUB), François Kervyn (KMMA), Olivier Dewitte (KMMA)

Verdedigd op 25 maart 2021

Joseph Martial Akame

Processus d'accrétion crustale et évolution géodynamique à l'Archéen en bordure nord-ouest du craton du Congo (sud-Cameroun). Étude structurale et signature géochimique des isotopes radiogéniques (Pb-Pb, Sm-Nd et Lu-Hf)

Promotoren: Vinciane Debaille (ULB), Thierry De Putter (KMMA)

Verdedigd op 2 april 2021

Francesca Maddaloni

Lithospheric structure and tectonic evolution of intracratonic basins: the Congo basin natural laboratory

Promotoren: Magdala Tesauo (Universiteit Utrecht & Universiteit van Triëst), Carla Braitenberg (Universiteit van Triëst), Damien Delvaux (KMMA)

Verdedigd op 24 september 2021

Arthur Depicker

Earth surface processes and land degradation in the Kivu Rift

Promotoren: Gerard Govers (KU Leuven), Liesbet Jacobs (KU Leuven), Olivier Dewitte (KMMA)

Verdedigd op 22 oktober 2021

Nicholus Mboga

Evolution of land-use/cover from historical panchromatic images and recent high resolution imagery

Promotoren: Eléonore Wolff (ULB), Moritz Lennert, Olivier Dewitte (KMMA), François Kervyn (KMMA)

Verdedigd op 30 november 2021

Biologie

Michiel Jorissen

Tracing parasite transfer between invasive Nile tilapia and native cichlids in Central Africa

Promotoren: Tom Artois (UHasselt), Maarten Vanhove (UHasselt), Tine Huyse (KMMA)

Verdedigd op 21 juni 2021

Bhély Ilondea Angoboy

Phenology and growth traits governing forest dynamics of tropical tree species communities: Experimental data based on the Luki Man and Biosphere Reserve, DR Congo

Promotoren: Joris Van Acker (UGent), Adeline Fayolle (ULiège), Tom De Mil (ULiège), Hans Beeckman (KMMA)

Verdedigd op 8 oktober 2021

Culturele Antropologie & Geschiedenis

Barpougouni Mardjoua

Cultural Heritage, urban development and Archaeo-historical Study of Banikoara Town (Northern Benin)

Promotoren: Victor Brunfaut (ULB), Didier N'Dah (Université d'Abomey-Calavi, Benin), Olivier Gosselain (ULB), Alexandre Livingstone-Smith (KMMA)

Verdedigd op 30 april 2021

HET WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT IN CIJFERS

Wie?

3
departementen

80
onderzoekers

meer dan
15
disciplines

70
universiteiten en Afrikaanse
partnerinstellingen

Wat?

In 2021

- **Een honderdtal lopende projecten**
waarvan 4 opgestart in 2021 *
- **116 presentaties**
op wetenschappelijke congressen
- **162 teksten gepubliceerd**,
waarvan 114 *peer-reviewed* **

Doctoraatsthesisen

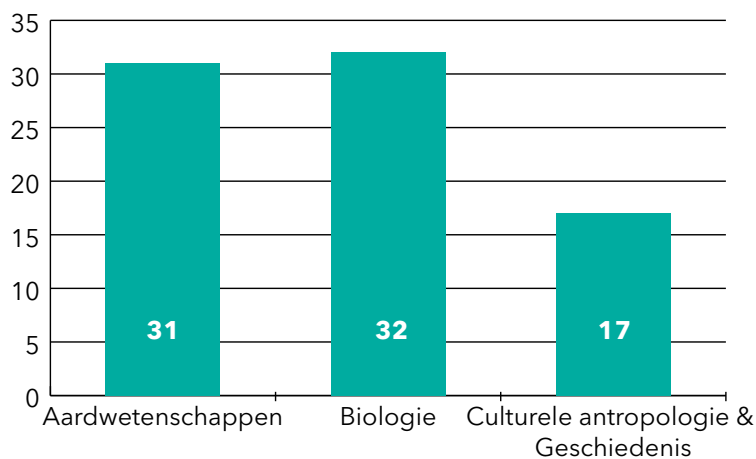
- **9 doctoraten afgelegd** in 2021***
- **80 doctoraten lopend** in 2021
 - waarvan 13 opgestart in 2021
- 65% van de onderzoekers zijn Afrikaans,
uit 13 verschillende landen van het continent
- 31% van de doctoraatsstudenten zijn Congolees
- 20% zijn Belg

- Begeleiding van **35 masterstudenten**

344 onderzoekers bezochten het KMMA

voor onderzoek en/of consultatie van de collecties,
de archieven of de bibliotheken

Aantal doctoraten per departement

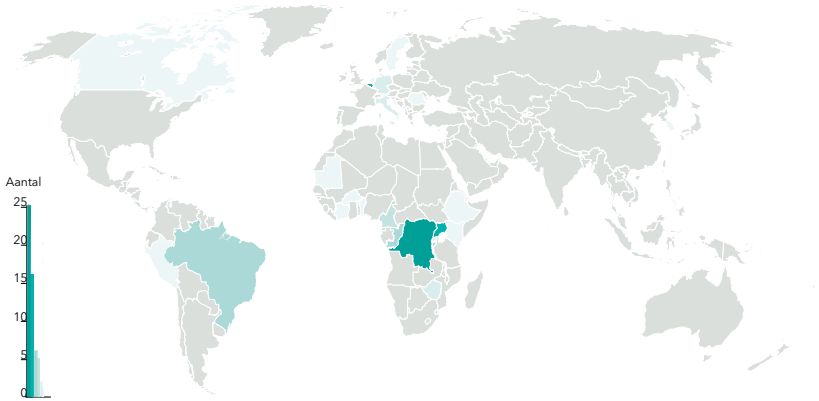
* (zie blz. 36)

** (zie blz. 70)

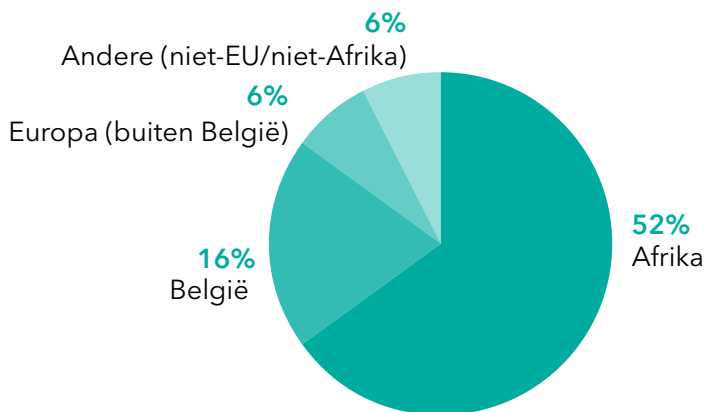
*** (zie blz. 37)

Taxonomie

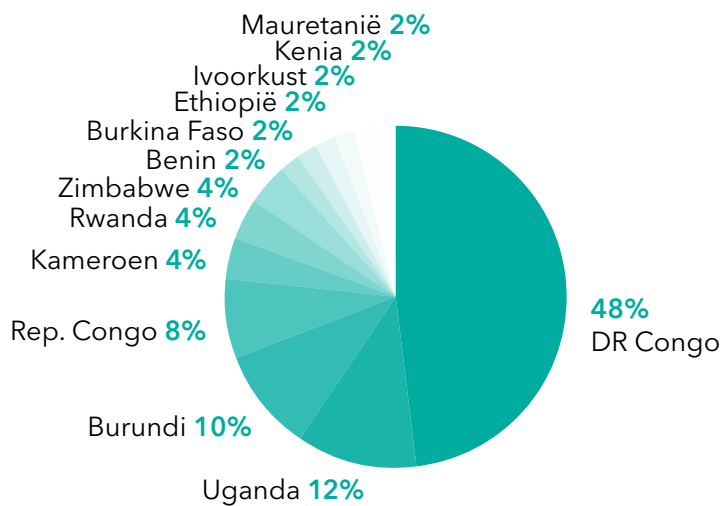
Doctoraatsstudenten per nationaliteit

Herkomst doctoraatsstudenten

Nationaliteit Afrikaanse doctoraatsstudenten

15

nieuwe beschreven
diersoorten

6

zweefvliegen

6

vissen

2

duizendpoten

1

spin

03

COLLECTIES & BIBLIOTHEKEN

De internationale reputatie van het KMMA steunt op een uitgebreide expertise én op de unieke collecties rond mens- en natuurwetenschappen op het gebied van Centraal-Afrika. Deze collecties zijn tegelijkertijd waardevol erfgoed en van grote wetenschappelijke waarde. Ze vormen de basis voor de talrijke onderzoeksprojecten. Dat minder dan 1% van de collecties in de nieuwe referentietentoonstelling te zien is, geeft een idee van de enorme omvang.

Het museum houdt zich bezig met het fysieke beheer van deze diverse en omvangrijke collecties voor de conservering en digitalisering ervan. Het stelt zijn collecties beschikbaar voor het publiek op verschillende manieren. De valorisatie gebeurt via onderzoek, tentoonstellingen, publicaties en databanken. De collecties worden overal ter wereld uitgeleend voor tentoonstellingen of wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast kunnen onderzoekers ook ter plaatse documenten raadplegen of objecten en specimens analyseren. De collecties worden ook nog steeds uitgebreid. Tegenwoordig gebeurt dat vooral in het kader van onderzoeksprojecten in samenwerking met Afrikaanse universiteiten en musea.

Het museum beschikt ook over een netwerk van bibliotheken, bestaande uit een centrale bibliotheek en meer dan tien gespecialiseerde deelbibliotheken in diverse disciplines uit de mens- en natuurwetenschappen. De volledige verzameling van het museum telt meer dan 130 000 boeken en enkele duizenden tijdschriften, en bevat ook kostbare historische werken.

EEN STAALNAME UIT DE COLLECTIES

Culturele Antropologie & Geschiedenis

122 000 etnografische objecten
75 000 archeologische artefacten
9000 muziekinstrumenten
4000 gepubliceerde historische kaarten
500 000 historische foto's
20 000 historische voorwerpen en Westerse kunstvoorwerpen
3 km geschiedkundige archieven
70 historische films over Belgisch-Congo, Rwanda en Burundi (1940-1960)

Biologie

10 000 000 specimens waaronder:
6 000 000 insecten
1 200 000 vissen
500 000 vlinders
300 000 spinnen
195 000 amfibieën
150 000 vogels
135 000 zoogdieren
80 000 houtstalen
62 000 reptielen
17 000 slangen

Aardwetenschappen

264 000 luchtfoto's
160 000 stalen van gesteenten
25 000 geologische kaarten
22 000 paleontologische specimens
19 000 mineralen
1 km geologische archieven

Bruiklenen

344

personen hebben het KMMA bezocht voor hun onderzoek en/of om de collecties, archieven of bibliotheken te consulteren

95

ethnografische en historische objecten werden geconsulteerd door externe bezoekers

1500

meer dan zoölogische specimens werden voor onderzoek uitgeleend

502

objecten werden uitgeleend

13

voor tentoonstellingen in België, Frankrijk, Italië, Polen, HongKong en de Verenigde Staten

I. Otto © KMMA

Expertises en diensten

430
expertises
van etnografische objecten en
muziekinstrumenten

Identificatie van **21**
houtfragmenten

Verwervingen

Meer dan **18 000**
zoölogische specimens
waarvan

10 000
zoetwaterslakken

500
stalen van vinnen van
Nijltilapia's voor genetisch
onderzoek

Meer dan **4000**
vliegen

en **4000**
andere ongewervelden

90
houtstalen

24
archieffondsen,
fotoalbums,
collecties ansichtkaarten,
schilderijen,
enz.

Het debat over de restitutie zet een tandje bij

Het KMMA bewaart objecten in zijn collecties waarvan het niet altijd de morele of rechtmatige eigenaar is. Een groot deel van de collecties werd verworven tijdens de koloniale periode, soms in een context van geweld, onrechtvaardigheid en ongelijke machtsverhoudingen. Dit was vooral het geval tijdens de periode van de Onafhankelijke Congostaat tussen 1885 en 1908.

Het KMMA is al vele jaren actief en transparant betrokken bij de debatten over de teruggave van het Afrikaanse culturele erfgoed en bij de dialoog met de belanghebbenden. Het restitutiebeleid van het KMMA werd begin 2020 gepubliceerd. Juridisch gesproken zijn de collecties van het KMMA eigendom van de federale staat en kan een beslissing over hun eigendom dus niet worden genomen door het museum zelf, maar enkel door de federale staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid, binnen een strikt wettelijk kader, en met goedkeuring van het parlement.

https://www.africamuseum.be/nl/about_us/restitution

Tijdens een persconferentie in het museum op 6 juli 2021 stelde staatssecretaris Thomas Dermine zijn aanpak voor rond de restitutie van culturele goederen die tijdens de koloniale periode uit Congo zijn geroofd: 'Wat op onrechtmatige wijze is verworven, behoort ons niet toe. Het moet worden teruggegeven.' De details van zijn aanpak zijn online te vinden. Zijn voorstel zal in de loop van 2022 aan het parlement worden voorgelegd.

<https://dermine.belgium.be/nl/restitution-het-voorstel-van-thomas-dermine>

Tezelfdertijd heeft Thomas Dermine het 'Herkomstparcours' van het museum geopend. Deze rondleiding op smartphone belicht objecten van verschillende herkomst. Het KMMA heeft dit parcours gecreëerd om de resultaten van het herkomstonderzoek te delen met zijn bezoekers. Bovendien publiceert het KMMA op regelmatige basis artikels op zijn website met meer context en informatie over de herkomst van de objecten die in dit parcours worden voorgesteld. In 2021 werden zeven artikels gepubliceerd.

<https://www.africamuseum.be/nl/discover/provenance>

Op 24 november 2021 werd in Kinshasa een historische rondetafelconferentie georganiseerd over de restitutie, de reconstitutie en het behoud van het cultureel erfgoed van de DRC. Rond de tafel zaten (onder andere):

- C. Kathungu (minister van Cultuur, DRC),

- T. Dermine (staatssecretaris voor het Belgisch Federaal Wetenschapsbeleid),
- Prof. Mumbembele (directeur a.i. van het IMNC),
- Prof. Ndaywel (Universiteit van Kinshasa en Panel Union africaine),
- Prof. Bundjoko (directeur van het MNRDC),
- Prof. Yoka (directeur van het INA, DRC),
- G. Gryseels (directeur-generaal van het KMMA),
- Prof. Shaje Tshilula (antropoloog, Universiteit van Kinshasa),
- Deo Tshilumba wa Kabeya (hoofdadviser van het cultureel en religieus college, kabinet van de president van de Republiek, DRC),
- Mfumu Difima (president van de hoge raad van de traditionele en gewoonterechtelijke autoriteit van de DRC),
- en verschillende traditionele chefs.-

Tijdens een persconferentie in het museum op 6 juli 2021 stelde staatssecretaris Thomas Dermine zijn aanpak voor rond de restitutie van culturele goederen die tijdens de koloniale periode uit Congo zijn geroofd. De restitutieverzoeken zullen worden voorgelegd aan een gemengde Congolese en Belgische commissie, die de oorsprong ervan zal onderzoeken.

Deelnemers aan de historische rondetafelconferentie in Kinshasa op 24 november 2021, over de restitutie, de reconstitutie en het behoud van het cultureel erfgoed van de DRC.

Digitale ontsluiting van de archieven

Drie kilometer, dat is de totale lengte van de historische archieven die het KMMA bewaart, daterend van het midden van de 19e eeuw tot vandaag. De bezoekers kunnen de museumarchieven consulteren via één zoekportaal:

archives.africamuseum.be

Het online platform, dat gelanceerd werd in 2019, wordt voortdurend aangevuld. Op dit moment zijn er meer dan 42 000 archiefbeschrijvingen beschikbaar. Het systeem voorziet ook de mogelijkheid om gedigitaliseerde archiefdocumenten te stockeren die de bezoekers dan in hoge resolutie van thuis uit kunnen consulteren.

Net als het voorgaande jaar nam het aantal gebruikers gevoelig toe, met bijna 22 000 bezoekers in 2021; dit is een toename van 132% ten opzichte van 2020. Deze bezoekers consulteerden samen 105 000 bladzijden.

Het aantal bezoekers uit Afrika zelf is ook toegenomen: terwijl 33% uit België komen, komen er 15% uit de DRC, 13% uit Rwanda.

<https://archives.africamuseum.be>

Transfer van de Rwanda-archieven

Met het Rijksarchief in België en met Buitenlandse Zaken werkt het KMMA sinds 2019 samen met de Rwandese regering en haar archiefdiensten binnen de Rwanda Cultural Heritage Academy om de archieven foto's en films die Rwanda betreffen en in België worden bewaard te digitaliseren. De gedigitaliseerde bestanden worden aan Rwanda overgedragen.

Op dit moment zijn 90% van de archieffondsen over Rwanda geïnventariseerd en een vierde is gedigitaliseerd. De inventarisatie en digitalisering van de archieven in Buitenlandse Zaken en in het Rijksarchief is momenteel aan de gang.

In 2021 liep de redactie door van korte biografieën over illustere personen uit Rwanda of van Rwandezers die een sleutelrol hebben gespeeld in de geschiedenis van het land. De biografieën die in 2021 zijn geschreven, zijn die van Nyirayuhi V Kanjogera, Rutangira, Alphonse Mfizi, André Coupez, Serge Desouter en Camille Tulpin. Ze zijn gepubliceerd op archives.africamuseum.be. Deze biografische notities werden regelmatig gedeeld op de sociale netwerken Twitter en Facebook. Sindsdien zijn zij zeer populair bij Rwandese internetgebruikers en bij Belgische, Europese, Afrikaanse, Aziatische en Amerikaanse onderzoekers.

archives.africamuseum.be

De digitalisering van de natuurhistorische collecties loopt door

In het KMMA en het KBIN samen zijn bijna 50 miljoen natuurhistorische specimens ondergebracht die een onschatbaar erfgoed vormen van de biodiversiteit vroeger en nu. Dit is een van de grootste collecties in Europa, na die van het Natural History Museum in Londen en het Muséum national d'Histoire naturelle in Parijs, en een van de 10 grootste collecties ter wereld. Van deze specimens is naar schatting ongeveer 0,5% gebruikt voor de beschrijving van de soorten (types) of het voorwerp geweest van een gedetailleerde en geïllustreerde beschrijving. Deze 250 000 specimens vormen wereldwijd een uniek erfgoed.

In 2021 liepen de werkzaamheden door rond de digitalisatie en het online plaatsen van de collecties. De portaalsite voor natuurhistorische collecties bevat nu meer dan 18 000 foto's, die meer dan 7000 specimens vertegenwoordigen.

<https://virtualcol.africamuseum.be>

Via burgerwetenschap de informatie over de insectencollectie verrijken

Met haar 6 miljoen specimens is de entomologische collectie van het KMMA een van de rijkste en wetenschappelijk belangrijkste collecties.

Ze bevat heel wat typespecimens. Deze laatste zijn van bijzonder belang voor wetenschappers: ze zijn immers de referentiestalen die werden gebruikt om de soort te beschrijven.

De types zijn dan ook de meest bestudeerde en dus ook de meest gemanipuleerde specimens in de collectie. Om te vermijden dat deze referentie-exemplaren te veel worden gemanipuleerd en om hun goede staat op lange termijn te waarborgen, worden de inspanningen nu toegespitst op de digitalisering ervan.

De etiketten van elk specimen bevatten essentiële informatie zoals waar, wanneer en door wie het specimen werd verzameld, de identificatiegeschiedenis, de bepaling van het geslacht, enz. Deze metadata maken integraal deel uit van het specimen, en hun transcriptie in een databank is essentieel voor het wetenschappelijk onderzoek.

Daarom heeft het KMMA geïnvesteerd in burgerwetenschapsprojecten, waarbij vrijwillige wetenschappers worden uitgenodigd om mee te werken aan de verrijking van de databanken, door de etiketten te transcriberen, d.w.z. door in een veld elk type informatie toe te voegen dat op de etiketten voorkomt. Het eerste project, dat in 2021 van start ging, betrof de verzameling van odonaten (een orde van insecten waartoe libellen en waterjuffers behoren). Dit project werd in recordtijd voltooid met de hulp van vrijwilligers. Een tweede project is gepland voor 2022 en betreft de vlindercollectie van het museum. Deze burgerwetenschapsprojecten worden uitgevoerd op het DoeDat-platform, dat wordt beheerd door de Plantentuin Meise.

Typespecimen van de libellensoort *Neurogomphus paenuelensis*. Een burgerwetenschapsproject hield in dat vrijwilligers de etiketten van de specimens transcribeerden.

04

HET MUSEUM IN CIJFEERS

FINANCIËEL VERSLAG

	2017	2018	2019	2020	2021
Uitgaven en inkomsten (in k€)					
Inkomsten	15 070	17 518	19 561	16 605	17 522
Uitgaven	15 387	20 009	18 127	16 058	17 864
Saldo	-317⁽¹⁾	-2491⁽¹⁾	1434	546	-341
Inkomstenbron					
Personeelsveloppe	6356	- ⁽²⁾	- ⁽²⁾	- ⁽²⁾	- ⁽²⁾
Dotatie	3931	10 197	10 197	10 587	10 730
Eigen inkomsten	504	952	3382	1237	1440
Projecten	4010	5560	4967	4727	5240
Andere	269	809	1015	52	111
Totaal	15 070	17 518	19 561	16 605	17 522
Evolutie van de uitgaven per bron (in k€)					
Personeel	11 476	11 294	11 985	11 294	11 780
Personeelsveloppe	6356	0	0	0	0
Personeel eigen inkomsten	5120	0	0	0	0
Statutair personeel		5230	5841	5337	5540
Contractueel personeel		6063	6144	5957	6239
Algemene werking	3242	4962	5328	3927	5570
Uitrusting en bibliotheek	670	3753	814	836	513
Totaal	15 387	20 009	18 127	16 058	17 864

(1) Deficit en afwijking ESR-saldo met toestemming van de minister van Begroting

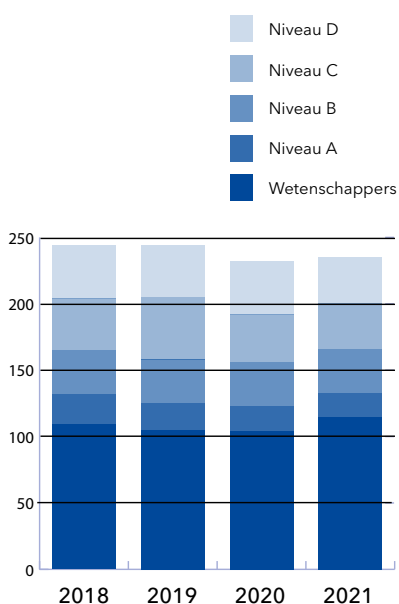
(2) Sinds 01.01.2018 zijn de dotatie en personeelsveloppe samengevoegd.

PERSONEEL

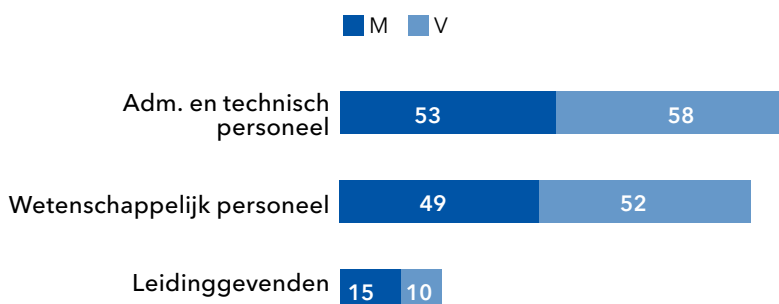
Verdeling personeel in statutairen en contractuelen volgens niveau

	2018	2019	2020	2021
Wetenschappers	109	105	104	115
Statutair	36	31	34	30
Contractueel	73	74	70	85
Niveau A	23	20	19	18
Statutair	13	12	12	11
Contractueel	10	8	7	7
Niveau B	33	33	32	33
Statutair	23	22	23	26
Contractueel	10	11	9	7
Niveau C	39	47	36	34
Statutair	18	18	19	20
Contractueel	21	29	17	14
Niveau D	40	39	40	35
Statutair	1	1	1	1
Contractueel	39	38	39	34
Totaal	244	246	231	237

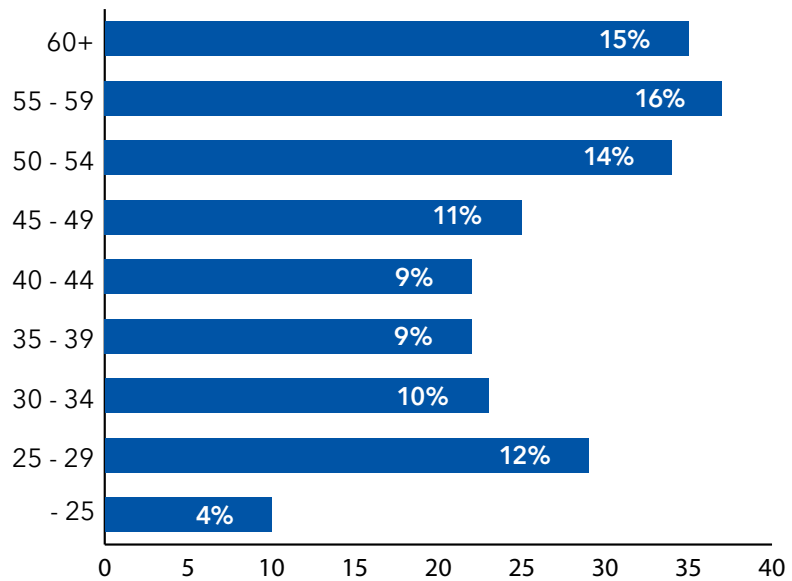
Verdeling volgens niveau

Verdeling volgens M/V

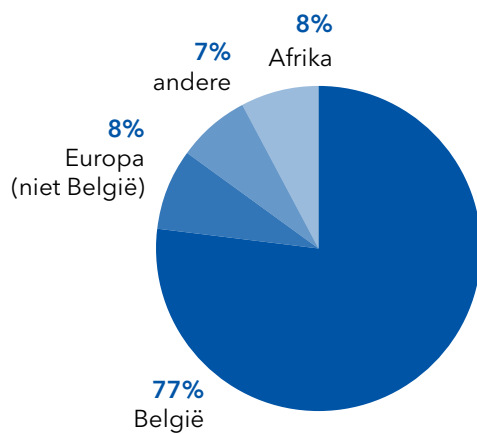

Leeftijdspiramide

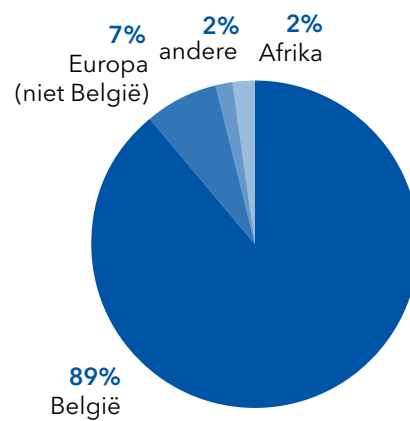
Culturele diversiteit

Geboorteland

33 geboortelanden:
9 landen in Europa, 10 Afrikaanse landen,
14 andere landen (Azië, Noord- en Centraal-Amerika)

Nationaliteit

17 nationaliteiten:
8 Europese nationaliteiten,
5 Afrikaanse en andere nationaliteiten
(Azië, Noord-, Centraal- en Zuid-Amerika)

PUBLIEKSGERICHTE DIENSTEN

Bezoekers

Het AfricaMuseum ontving 121 897 bezoekers in 2021,

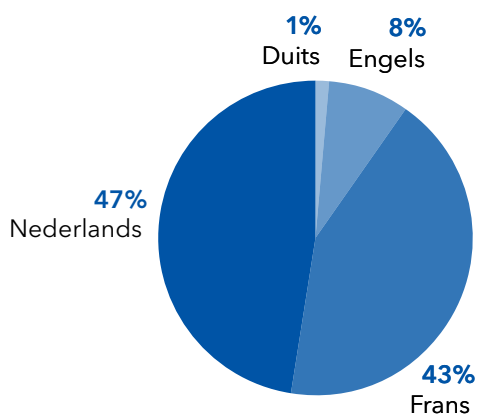
- 23 006 mensen bezochten de expo *Mabele Eleki Lola ! De aarde, stralender dan het paradijs*, hiervan kwamen 22 285 in 2021
- Voor de expo *Mensentuin* ontvingen we 15 268 bezoekers, hiervan kwamen 5058 in 2021.

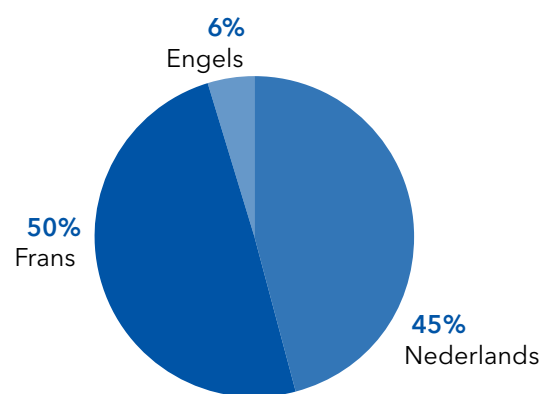
Rondleidingen

Er werden 709 rondleidingen gegeven, en 115 workshops.

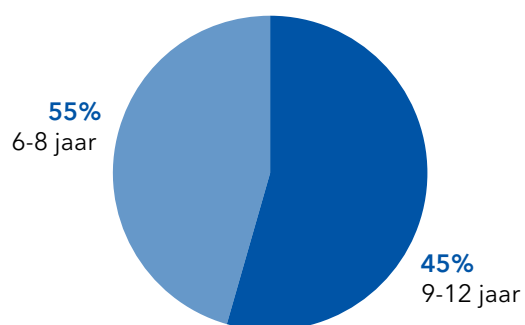
Rondleidingen: verdeling per taal

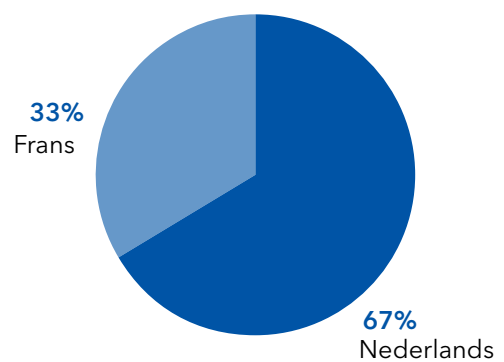
Workshops: verdeling per taal

Kinderparcours: verdeling per leeftijd

Kinderparcours: verdeling per taal

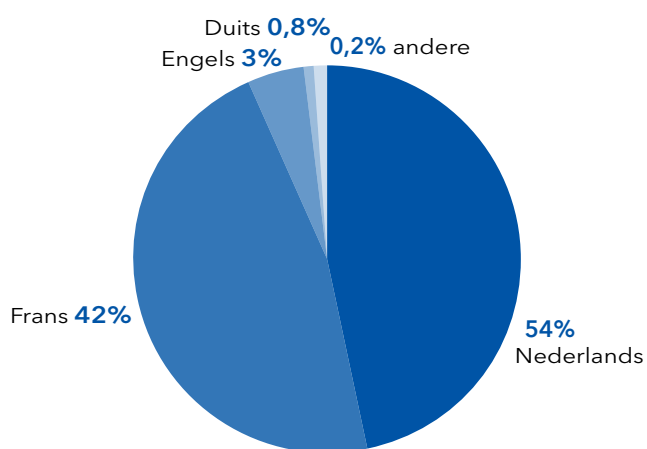
Het museum in de pers

Totaal aantal verschenen artikels: 811

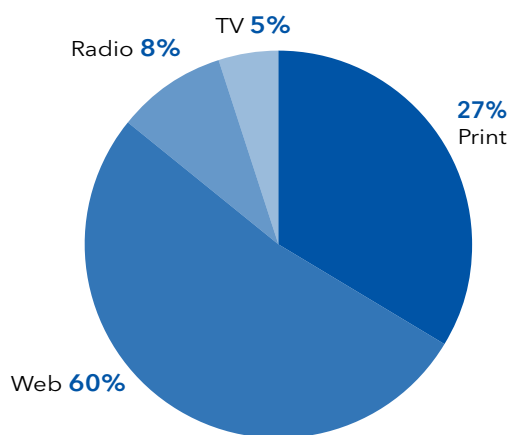
- Belgische pers: 763 (een daling met 49% tegenover 2020)
- Internationale pers: 48 (een toename van 48% tegenover 2020)

Belgische pers

Verdeling van de artikels per taal

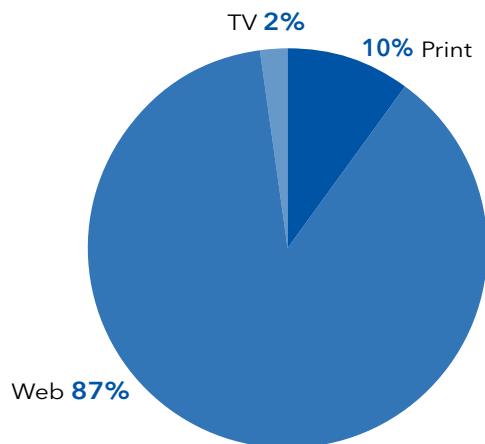

Verdeling van de artikels per medium

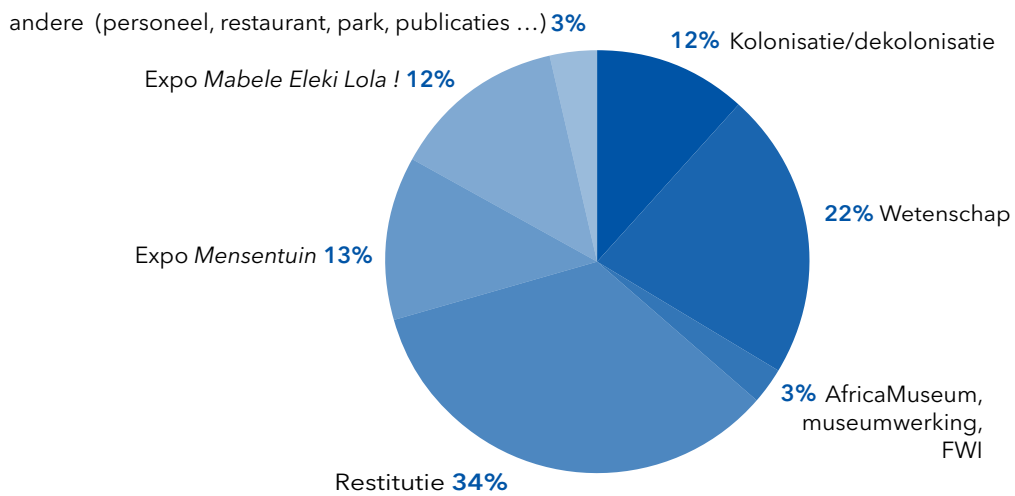

Buitenlandse pers

Verdeling van de artikels per medium

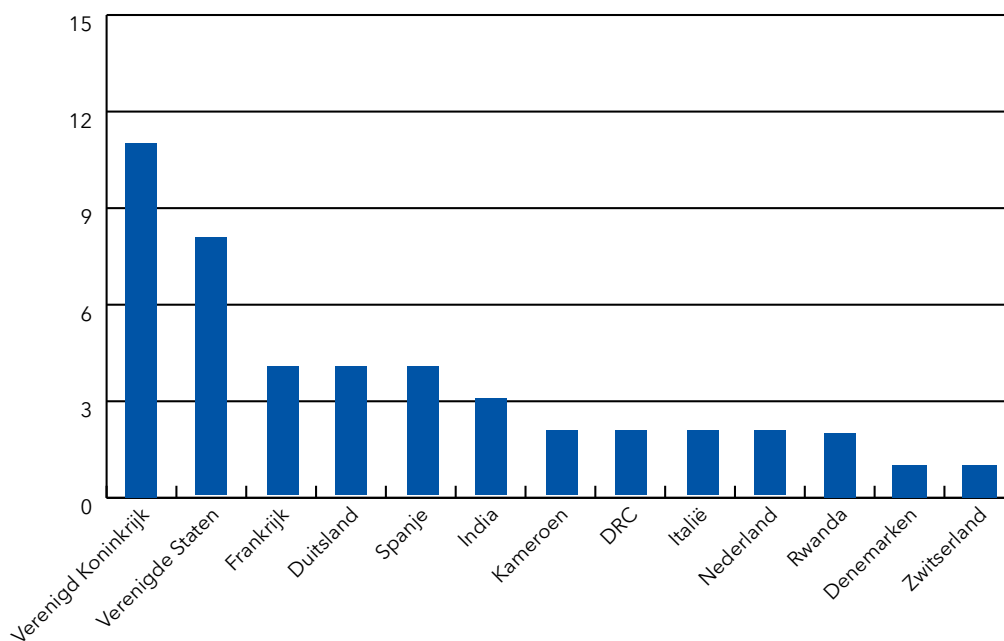
Overzicht van de behandelde onderwerpen

In de buitenlandse pers

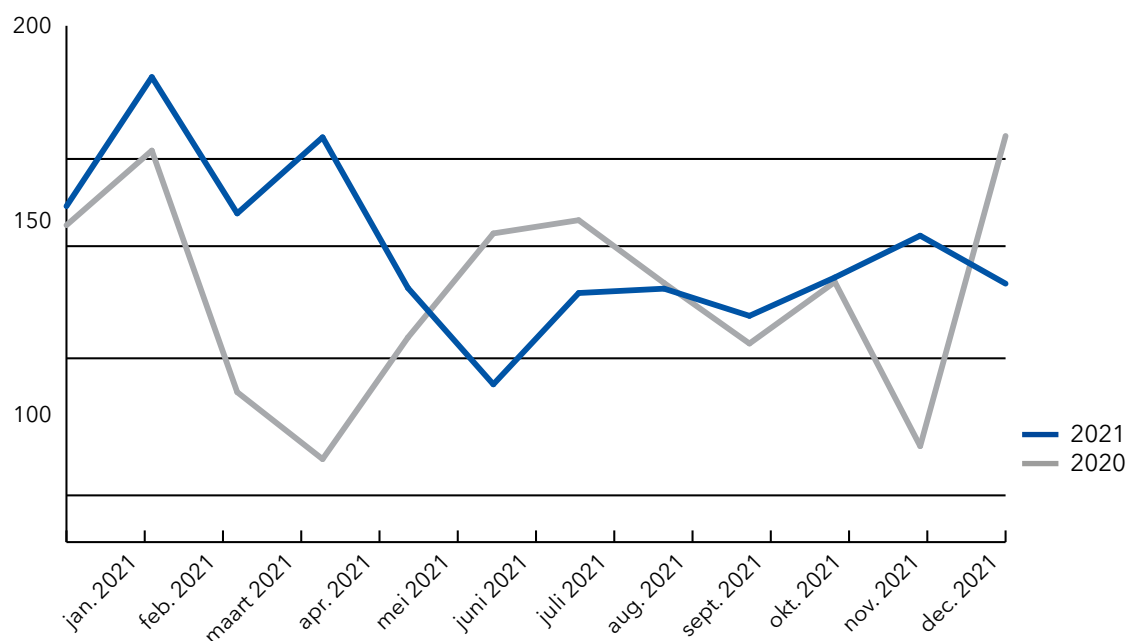
Het museum haalde in 2021 veel internationale pers, in maar liefst 13 verschillende landen.

Aantal artikels per land

De website

In 2021 werden de webpagina's van het museum in totaal 1 725 056 keer bezocht. Dit is een stijging met 10% ten opzichte van 2020. Deze stijging is waarschijnlijk te wijten aan de terugkeer naar een normale situatie, na de sluitingen van het museum in 2020, te wijten aan corona.

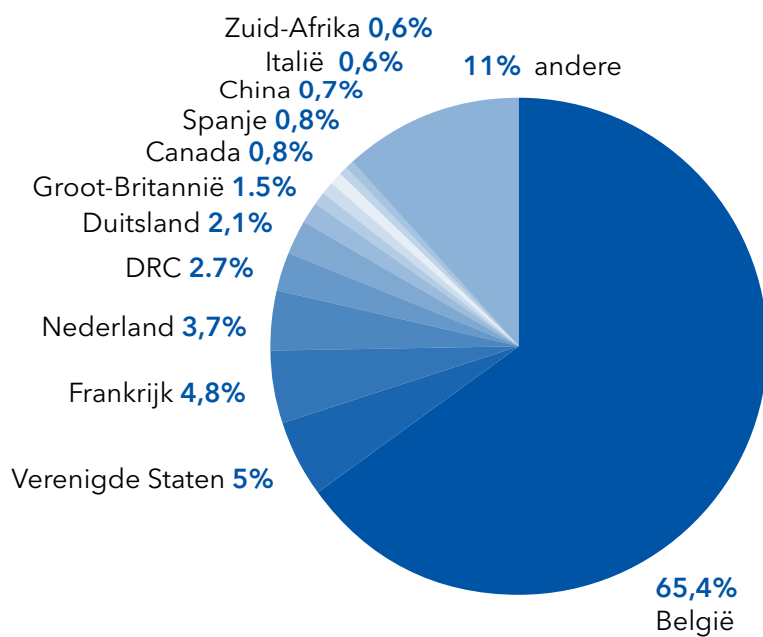
Bezoeksessies

- 331 230 unieke bezoekers (IP-adressen) bezochten de website 503 080 keer, wat neerkomt op gemiddeld 1,5 bezoeksessie per bezoeker.
- Een bezoeksessie duurde gemiddeld 2 minuten en 59 seconden.
- Voor het eerst bezochten meer personen de website vanaf een mobiel apparaat (smartphone of tablet, 52%) dan vanaf een vaste computer (48%).
- 83% van de bezoekers komt 'direct' of via een zoekmachine op de website terecht, wat een lichte stijging inhoudt ten opzichte van de vorige jaren. 7% van de bezoekers bereikt de site via advertenties, en 4% vanuit sociale media.

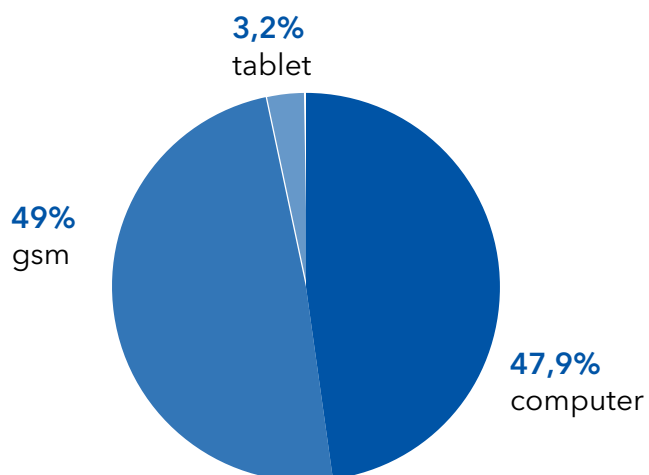
Oorsprong bezoekers

65% van de bezoekers bekeek de website vanuit België. Dat is een lichte daling tegenover 2020 (67%). Na de Verenigde Staten (5%) en Frankrijk (5%) vertegenwoordigen Nederland (4%) en de DRC (3%) het meeste websitebezoek.

Herkomst websitegebruikers

Type toestel

Sociale media

In 2021 evolueerde het aantal volgers op onze sociale media als volgt:

- Facebook AfricaMuseum EN: van 10 016 naar 10 390 volgers, een stijging met 4%.
- Facebookpagina AfricaMuseum België: van 2190 naar 2311 volgers, een stijging met 6%.
- Facebookpagina AfricaMuseum Belgique: van 2244 naar 2851 volgers, een stijging met 27%.
- De Instagrampagina telde 4916 volgers eind 2021, waarvan 767 nieuwe, een stijging met 18%.
- De Twitteraccount telde 6738 volgers eind 2021, waarvan 654 nieuwe, een stijging met 11%.

Website in het Chinees

In 2021 werd ook een miniwebsite in het Chinees ontwikkeld, met daarop de meest essentiële informatie voor bezoekers uit China. Hiermee is de website (gedeeltelijk) in vijf talen beschikbaar.

布鲁塞尔非洲博物馆

比利时

AfricaMuseum

博物馆 AfricaMuseum

法国

这座布鲁塞尔中心广场仅15公顷的博物馆，是布鲁塞人成为真正的非洲博物馆。

博物馆的独一无二不逊教学，尤其以丰富珍贵的藏品与科研机构的正式展览为最。

博物馆也是一家科研机构

在这里，您将沉浸在非洲丰富的历史、艺术、音乐中，体验其传统。同时，生物多样性、可持续发展、殖民历史等热点话题也会被广泛涉及。另外，博物馆还致力于当代艺术的创作。

作为一个科学研究机构，非洲博物馆更有国际声誉。20多位国际科学家在各个学科领域进行探索。

请注意：为了改善您的用户体验，我们特别制作了中文网站。这里您可以找到所有有用的基础信息，有博物馆官网无法浏览到的中文展览活动指南、票务指南、公共交通指南、法语、荷兰语或英语和我们联系。我们的工作人员将在第一时间为您解答。请随时检查及更新方法或博物馆相关网站链接，更多详情请咨询博物馆的客服团队。

开放时间

周二至周五 11:00-17:00

周末、假期以及学校假期 10:00-18:00

每周一天闭馆

1月1日、5月1日至12月25日闭馆

布鲁塞尔一卡通 Museumkaart

购票须知

在线预订

常设展览

使用博物馆导览系统实地参观

科研机构

发掘我们的科学项目

修复工程

了解博物馆的历史及其修复工程

比利时最美电车-非洲博物馆-特尔菲伦公园一日游

我们拥有您一手高品质的自然一日游路线

05

WIE ZIJN WIJ?

Opdrachtverklaring

Het museum moet een wereldcentrum zijn voor onderzoek en de verspreiding van kennis inzake het verleden en heden van samenlevingen en natuurlijke milieus in Afrika, met de nadruk op Midden-Afrika, om zo een beter begrip en meer interesse daaromtrent te creëren bij het grote publiek en de wetenschappelijke wereld, en om, door middel van samenwerkingsverbanden, wezenlijk bij te dragen tot de duurzame ontwikkeling ervan. De kernopdrachten van deze op Afrika gerichte instelling bestaan dus in het verwerven en het beheren van collecties, het verrichten van wetenschappelijk onderzoek en de valorisatie van de resultaten hiervan, het verspreiden van kennis, en het presenteren aan het grote publiek van een keuze uit haar collecties.

Samenstelling advies- en beheersorganen

Het KMMA is een federale wetenschappelijke instelling, onder toezicht van de staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid. Administratief gezien is het KMMA een staatsinstelling met afzonderlijk beheer. Het heeft drie beheersorganen en een adviserend orgaan.

Beheerscommissie

Het KMMA deelt deze commissie met het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN). De beheerscommissie staat in voor het financiële, materiële en administratieve beheer van de instelling. De commissie wordt voorgezeten door een vertegenwoordiger van het Federaal Wetenschapsbeleid en telt vier externe academici en managementexperts, de algemeen directeurs van de instellingen en twee vertegenwoordigers van het Federaal Wetenschapsbeleid.

Stemgerechtigde leden:

- Frank Monteny, voorzitter
Adviseur-generaal - POD Wetenschapsbeleid
- Guido Gryseels, ondervoorzitter
Algemeen Directeur van het KMMA
- Patricia Supply, ondervoorzitter
Algemeen Directeur a.i. van het KBIN
- Ingrid Vanden Berghe, extern lid
- Olivier Ninane
Adviseur - POD Wetenschapsbeleid
- François Mairesse, extern lid
- Koen Verhoest, extern lid
- Claude Bragard, extern lid

Leden met raadgevende stem:

- Marie-Solange Mukarwema
Rekenplichtige van het KBIN
- Yves Geens
Rekenplichtige van het KMMA
- Brigitte Lauwaert, hoofd Wetenschappelijke Dienst van het BMM van het KBIN
- Didier Van den Spiegel
Afdelingshoofd bij het KMMA
- Françoise Stassart, adjunct-secretaris
Attaché - POD Wetenschapsbeleid
- Jacques Lust, secretaris
Attaché - POD Wetenschapsbeleid
- Johan Schrobiltgen
Inspecteur van Financiën
- Pierre De Maret, voorzitter Wetenschappelijke Raad van het KMMA
- Bruno Danis, voorzitter Wetenschappelijke Raad van het KBIN

Directieraad

Stemgerechtigde leden:

- Guido Gryseels, algemeen directeur, voorzitter
- Els Cornelissen, waarnemend departementshoofd Culturele Antropologie & Geschiedenis
- Marc De Meyer, waarnemend departementshoofd Biologie
- François Kervyn de Meerendré, waarnemend departementshoofd Aardwetenschappen
- Jacky Maniacky, diensthoofd Cultuur & Maatschappij
- Didier Van den Spiegel, diensthoofd Biologische Collectie- en Databeheer
- Bruno Verbergt, operationeel directeur Publieksgerichte diensten (tot februari 2021)
- Patricia Van Schuylenbergh, diensthoofd Geschiedenis & Politiek

Wetenschappelijke Raad

De Wetenschappelijke Raad verleent advies inzake de kwaliteit en relevantie van de wetenschappelijke activiteiten van de instelling. De raad bestaat deels uit externe experts van Belgische universiteiten en deels uit interne leden van het leidinggevende wetenschappelijke personeel. De staatssecretaris voor Federaal Wetenschapsbeleid benoemt de leden voor een periode van vier jaar.

Interne leden:

- Guido Gryseels, algemeen directeur
- François Kervyn de Meerendré, waarnemend departementshoofd Aardwetenschappen
- Els Cornelissen, waarnemend departementshoofd Culturele Antropologie & Geschiedenis
- Marc De Meyer, waarnemend departementshoofd Biologie
- Jacky Maniacky, diensthoofd Cultuur & Maatschappij
- Patricia Van Schuylenbergh, diensthoofd Geschiedenis & Politiek

Externe leden:

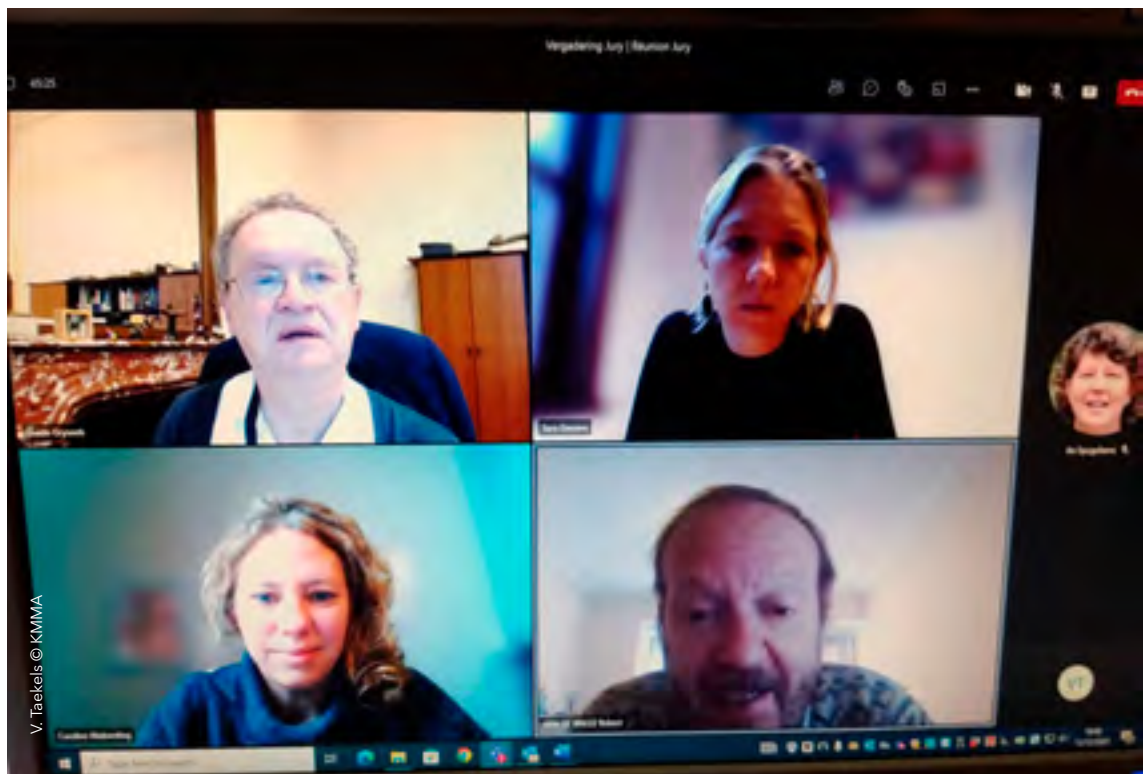
- Pierre de Maret, professor aan de ULB, voorzitter
- Frans Ollevier, professor aan de KU Leuven
- Éric Pirard, professor aan de ULiège
- Koen Vlassenroot, professor aan de UGent

Jury voor Werving en Bevordering

De Jury voor Werving en Bevordering staat in voor de selectie en promotie van statutair wetenschappelijk personeel. De commissie wordt voorgezeten door een vertegenwoordiger van het Federaal Wetenschapsbeleid en bestaat uit twee externe experts van universiteiten en de algemeen directeur van het AfricaMuseum.

Leden:

- Robert Van De Walle, BELSPO, voorzitter
- Guido Gryseels, algemeen directeur KMMA
- Sara Geenen, professor aan de UAntwerpen
- Caroline Nieberding, professor aan de UCLouvain

Leden van de Directieraad van het KMMA (in een videoconferentie).

Basisoverlegcomité

Het basisoverlegcomité is een adviesorgaan voor welzijn op het werk en de werkomstandigheden. Het comité bestaat uit vertegenwoordigers van het personeel en werknemersorganisaties (vakbonden).

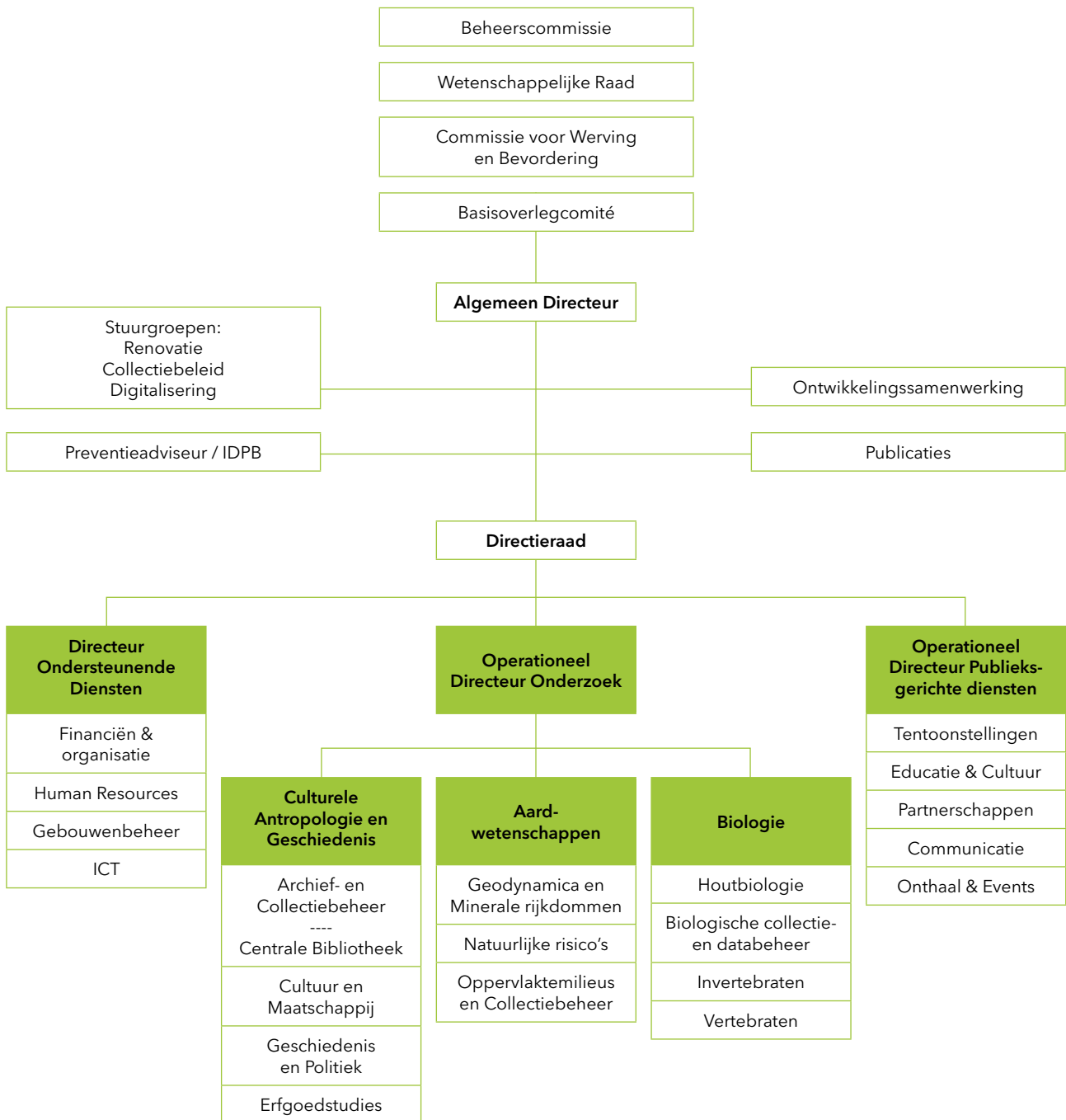
Vertegenwoordiging van de overheid:

- Guido Gryseels, algemeen directeur, voorzitter
- Bruno Verbergt, operationeel directeur Publieksgerichte Diensten (tot februari 2021)
- Els Cornelissen, dienst- en waarnemend departementshoofd
- Marc De Meyer, dienst- en waarnemend departementshoofd
- Isabelle Gérard, diensthoofd
- François Kervyn de Meerendré, dienst- en waarnemend departementshoofd
- Kristien Opstaele, diensthoofd
- An Spegelaere, diensthoofd HR
- Mario Thoilants, preventieadviseur
- Eric Van Herreweghe, preventieadviseur (tot juni 2021)
- Johan Van Impe, preventieadviseur KBIN/KMMA
- Dirk Verbist, diensthoofd Gebouwbeheer

Vertegenwoordiging van de syndicale organisaties:

- Thierry De Putter, diensthoofd (ACOD/CGSP)
- Valérie Demeulemeester (ACOD/CGSP)
- Geert Dewulf (ACV/CSC) (tot mei 2021)
- Dr. Fabienne Nsanze, arbeidsgeneesheer Empreva
- Kai Saillart (ACV/CSC) (vanaf mei 2021)
- Patricia Van Schuylenbergh (ACV/CSC)
- Jean-Christophe Vancoppenolle (ACV/CSC)
- Jimmy Verlez (VSOA/SLFP) (vanaf mei 2021)

Organigram

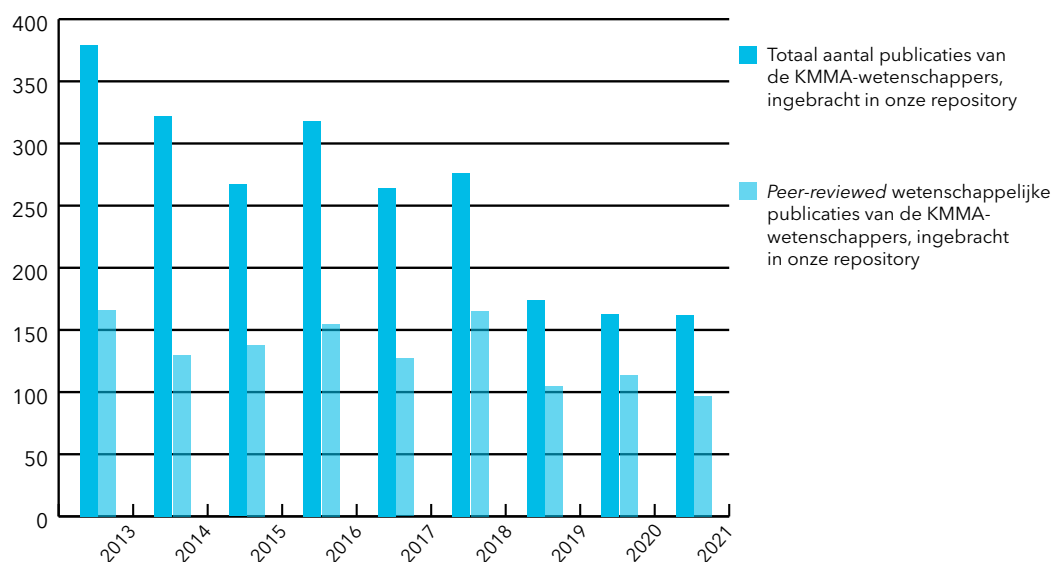
06

ANNEXEN

DE PUBLICATIES VAN DE WETENSCHAPPERS VAN HET KMMA

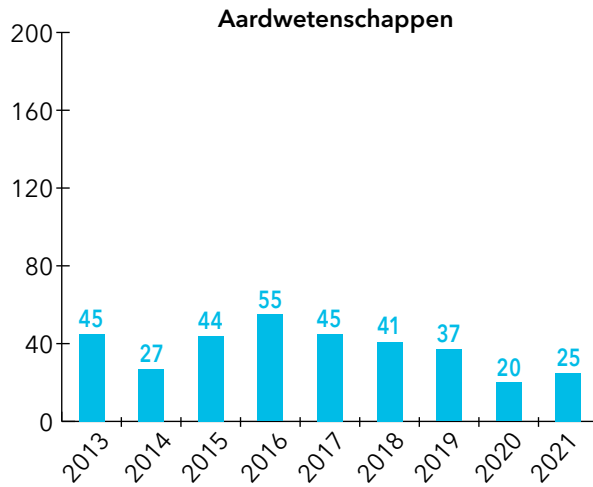
De onderzoekers van het museum publiceren jaarlijks artikels in wetenschappelijke tijdschriften of boeken, monografieën, enz. bij internationale, hoog aangeschreven uitgevers. In 2021 hebben ze 162 teksten gepubliceerd, waarvan 97 *peer-reviewed*.

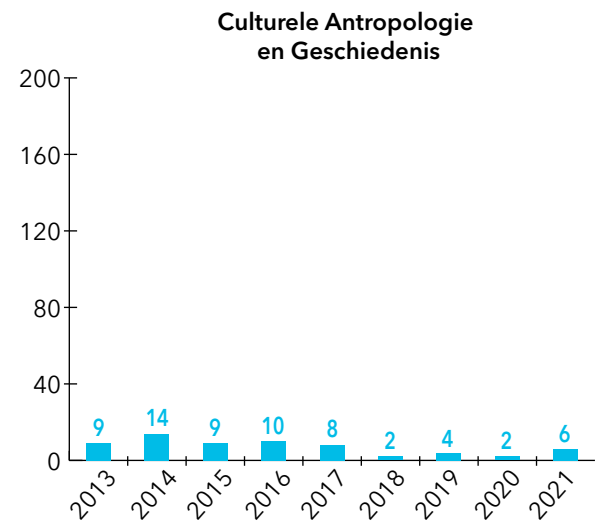
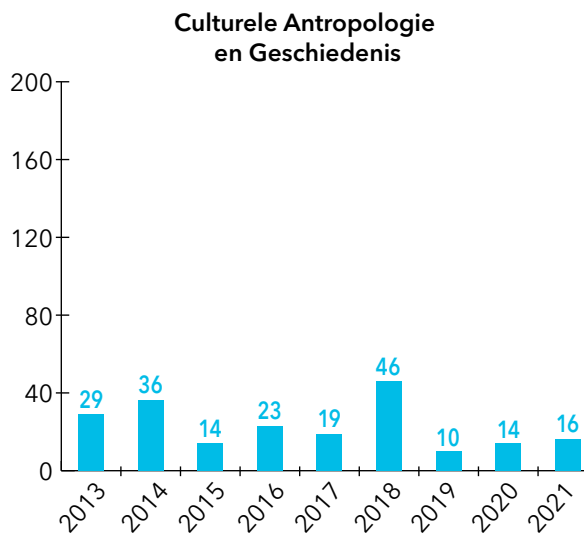
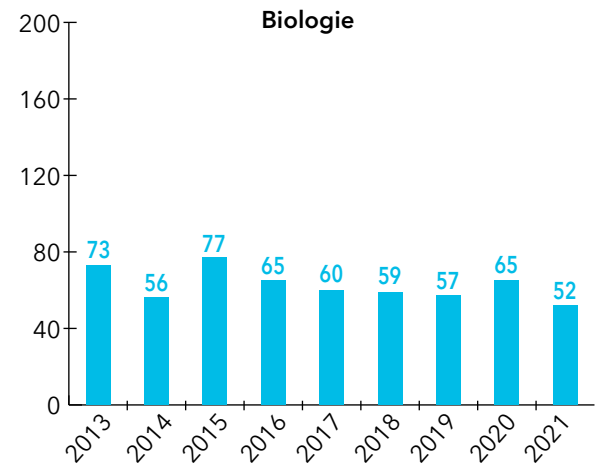
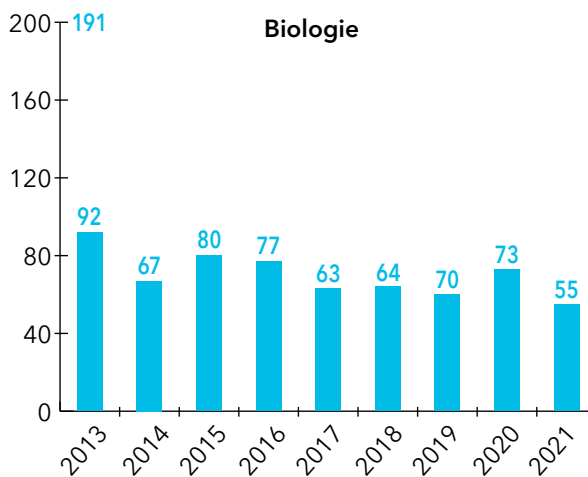
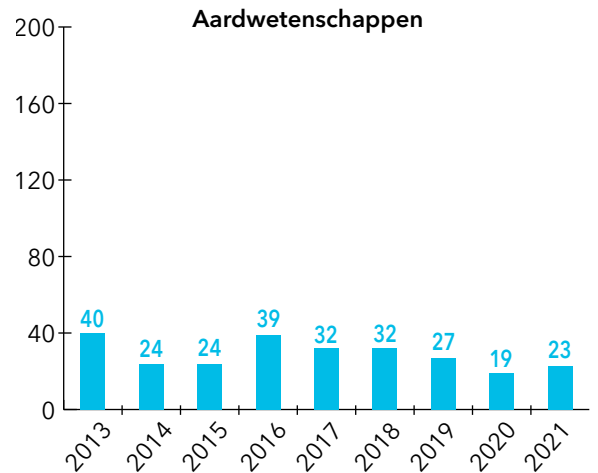
Statistieken per discipline en per type in 2021

	Aardwetenschappen	Biologie	Culturele Antropologie en Geschiedenis	TOTAAL	
Totaal aantal <i>peer-reviewed</i> wetenschappelijke publicaties	25	55	16	96	> detail 1
Artikels in wetenschappelijk tijdschrift met peerreview	23	52	6	81	> detail 2
Hoofdstukken in een boek (met editor)	1	2	9	12	
Boeken en catalogi (auteur of editor)	1	1	1	3	
Totaal aantal <i>niet-peer-reviewed</i> publicaties	20	17	19	56	
Artikels in tijdschrift	1	4	3	8	
Kaarten	6	0	0	6	
Boeken/catalogi (met editor)	0	1	5	6	
Hoofdstukken in een boek (met editor)	0	0	2	2	
Hoofdstukken in een catalogus (met editor)	0	0	6	6	
TOTAAL	45	72	35		

Detail 1: evolutie aantal peer-reviewed wetenschappelijke publicaties

Detail 2: evolutie aantal artikels in wetenschappelijk tijdschrift

REFERENTIES

Onderstaande lijsten zijn een selectie uit de belangrijkste publicaties van de onderzoekers van het KMMA in 2021. Alle referenties kunnen worden bekeken op onze website.

 <https://www.africamuseum.be/nl/research/discover/publications/repository>

Culturele Antropologie en Geschiedenis

Peer-reviewed publications

Chiza Kashurha, C., Bouhon, M., Usungu Ulungu-Kinyamba, J. & **Van Schuylenbergh, P.** 2021. 'Enseigner l'histoire de l'environnement en classe d'histoire au Congo (RDC) : obstacles, opportunités et projet'. *Didactica Historica. Revue suisse pour l'enseignement de l'histoire* 7, special issue: *Histoire environnementale/Umweltgeschichte/Storia dell'Ambiente*: 75-81. (PR)

Clough Marinaro, I. & **Panella, C.** 2021. 'Informal Economies, Illegal Subjects. Roma and Senegalese Traders in Rome'. In: **Panella, C.** & Little, W.E. (eds), *Norms and Illegality. Intimate Ethnographies and Politics*. Lanham, Boulder, New York, London: Lexington Books (Rowman and Littlefield), pp. 111-135. ISBN: 978-1-7936-4630-9. (PR)

Cornet, A. & Sokhieng, A. 2021. 'Medicine and Colonialism'. In: Majerus, B. & Vandendriessche, J. (eds), *Medical Histories of Belgium. New Narratives on Health, Care and Citizenship in the Nineteenth and Twentieth Centuries*. Series 'Social Histories of Medicine'. Manchester: Manchester University Press, pp. 99-133. (PR)

Couttenier, M. 2021. 'The Congo Museum (1898-1910): On collaboration, conflict, bureaucracy and immorality'. *History and Anthropology*. DOI: <https://doi.org/10.1080/02757206.2021.1954632> (PR)

Devos, M. & **Maniacky, J.** (eds). 2021. *Africana linguistica* 27: 200 p. (PR; IF 0,067)

Lupo, K.D., Schmitt, D.N., Ndanga, J.-P., Ngueredede, L.P., Amaye, G.T., **Livingstone-Smith, A.**, Edwards, N.M., Power, R.P., Young, C. & Npo, F. 2021. 'Hunter-gatherers on the basin's edge: a preliminary look at Holocene human occupation of Nangara-Komba Shelter, Central African Republic'. *Azania - Archaeological Research in Africa* 56 (1): 4-33. DOI: <https://doi.org/10.1080/0067270x.2020.1865636> (PR)

Nikis, N. 2021. 'Upemba Depression'. In: Potts, D.T., Harkness, E., Neelis, J. & McIntosh, R.J. (eds), *The Encyclopedia of Ancient History: Asia and Africa*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc. ISBN: 978-1-119-39991-9. DOI: <https://doi.org/10.1002/9781119399919.eahaa00629> (PR)

Panella, C. & Little, W.E. (eds). 2021. *Norms and Illegality. Intimate Ethnographies and Politics*. Lanham, Boulder, New York, London: Lexington Books (Rowman and Littlefield), 213 p. ISBN: 978-1-7936-4630-9. (PR)

Panella, C. & Little, W.E. 2021. 'Introduction: Risk and Hope: Daily Life Subversions of the Norm'. In: **Panella, C.** & Little, W.E. (eds), *Norms and Illegality. Intimate Ethnographies and Politics*. Lanham, Boulder, New York, London: Lexington Books (Rowman and Littlefield), pp. 1-17. ISBN: 978-1-7936-4630-9. (PR)

Panella, C. 2021. 'On Doing Fieldwork, Outspokenly. Ethics, Money, and Antiquities Illegal Trade'. In: **Panella, C.** & Little, W.E. (eds), *Norms and Illegality. Intimate Ethnographies and Politics*. Lanham, Boulder, New York, London: Lexington Books (Rowman and Littlefield), pp. 59-87. ISBN: 978-1-7936-4630-9. (PR)

Panella, C. 2021. 'Preface'. In: **Panella, C.** & Little, W.E. (eds), *Norms and Illegality. Intimate Ethnographies and Politics*. Lanham, Boulder, New York, London: Lexington Books (Rowman and Littlefield), pp. 11-14. ISBN: 978-1-7936-4630-9. (PR)

Ribeiro, R.M., **Maniacky, J.**, Menezes, A.M.M & Ribeiro, M.A. 2021. 'Lexias neolatinas: empréstimos nas línguas bantu'. *LaborHistórico* 7 (1): 221-275. DOI: <https://doi.org/10.24206/lh.v7i1.39582> (PR)

Van Schuylenbergh, P. 2021. 'Archives du Vivant. Les collections naturalistes des missionnaires du Congo belge au Musée royal de l'Afrique centrale'. In: Zerbin, L. (ed.), *L'Objet africain dans les expositions et les musées missionnaires (19e-21e siècle). Dépouiller, partager, restituer*. Paris: Maisonneuve & Laroze/ Hémisphères Éditions, pp. 233-262. ISBN: 978-2-37701-110-0. (PR)

Van Schuylenbergh, P. 2021. 'Le Congo belge sur pellicule. Ordre et désordres autour d'une colonisation (ca. 1940-ca. 1960)'. *Revue d'Histoire contemporaine de l'Afrique (RHCA)* 1, special issue: *Médias et décolonisations en Afrique (années 1940-1970)*: 16-38. DOI: <https://doi.org/10.51185/journals/rhca.2021.e289> (PR)

Van Schuylenbergh, P. 2021. 'L'okapi au cœur des rivalités coloniales'. *Espèces. Revue d'histoire naturelle* 42: 32-37. ISSN: 2256-6384. (PR)

Veselinova, L. & **Devos, M.** 2021. 'NOTYET expressions as a lexico-grammatical category in Bantu languages'. In: Kramer, R. (ed.), *The Expression of Phasal Polarity in African Languages*. Berlin: Mouton de Gruyter, pp. 445-496. (PR)

Volper, J. 2021. 'La Mort et son numéro d'inventaire. Quelques réflexions autour des crânes humains en collections muséales'. In: Beaufils, T. & Ming Peng, C. (dir.), *Histoire d'objets extra-européens : collecte, appropriation, médiation*. Series 'Histoire et littérature du Septentrion (IRHiS)', no. 66. Lille: Université de Lille. ISBN: 978-2-4902-9637-8. (PR)

Non-peer-reviewed publications

Blanchard, P., **Couttenier, M.** & **Zana Etambala, M.** 2021. *Mensentuin. Koloniale tentoonstellingen wereldwijd*. Tervuren: RMCA. Also available in French: *Zoo humain. Au temps des exhibitions coloniales*, and in English: *Human Zoo. The age of colonial exhibitions*, 68 p.

Genbrugge, S. & Ntagwabira, A. 2021. 'Conservation of Rwandan Cultural Heritage'. In: Levin, J. & Pearlstein, E. (eds), *Conservation Perspectives- The GCI Newsletter* 36: 10-12. Los Angeles: J Paul Getty Trust. ISSN: 1031-2323. URL: https://www.getty.edu/conservation/publications_resources/newsletters/pdf/v36n2.pdf.

Gijanto, L. & **Cornelissen, E.** (eds). *Nyame Akuma*, vol. 94 published by SAfA in partnership with RMCA, 45 p.

Gijanto, L. & **Cornelissen, E.** (eds). *Nyame Akuma*, vol. 95 published by SAfA in partnership with RMCA, 66 p.

Gijanto, L. & **Cornelissen, E.** (eds). *Nyame Akuma*, vol. 96 published by SAfA in partnership with RMCA, 48 p.

Giligny, F., Dolbunova, E., Gomart, L., **Livingstone-Smith, A.** & Méry, S. 2021. *Contribution of Ceramic Technological Approaches to the Anthropology and Archaeology of Pre- and Protohistoric Societies - Apport des approches technologiques de la céramique à l'Anthropologie et à l'Archéologie des sociétés pré- et protohistoriques. Proceedings of the XVIII UISPP World Congress (4-9 June 2018, Paris), Session IV-3*. Vol. 12. Oxford: Oxford Archaeopress, 113 p.

Matonda Sakala, I., Mambu, C., Futa, L., **Nikis, N.**, **Cornelissen, E.** & **Livingstone-Smith, A.** 2021. 'Prospections archéologiques à l'embouchure du fleuve Congo (septembre 2015 et janvier 2016)'. *Nyame Akuma* 96: 11-19.

Omasombo, J. (ed.) et al. 2021. *Ituri, Terre et identités sous tension*. Series: 'Monographies des provinces de la République démocratique du Congo', vol. 15, Tervuren: RMCA, 571 p.

Tallier, P.A., Van Eeckenrode, M. & **Van Schuylenbergh, P.** (eds). 2021. *Belgique, Congo, Rwanda et Burundi. Guide des sources de l'histoire de la colonisation (19-20e siècle). Vers un patrimoine mieux partagé !* Brussels/Tervuren: State Archives of Belgium & Brepols/RMCA, 2294 p. ISBN : 978-2-50359598-6.

Van Schuylenbergh, P. 2021. 'Colonisation belge en Afrique centrale. Aperçu historiographique (1910-2020)'. *Belgique, Congo, Rwanda et Burundi. Guide des sources de l'histoire de la colonisation (19e-20e siècle). Vers un patrimoine mieux partagé !* Brussels/Tervuren: State Archives of Belgium & Brepols/RMCA, vol. 1, pp. 33-118.

Volper, J. 2021. 'À la croisée des Mondes: aperçu des arts plastiques du Maï-Ndombe'. In: Musée du Quai Branly, *La Part de l'ombre : sculptures du sud-ouest du Congo*. Paris: Skira, pp. 24-35. ISBN: 978-2-37074-145-5.

Volper, J. 2021. 'Celles qui touchent le ciel / Celles qui se dissimulent. L'art de la statuaire des cases cheffales pende'. In: Musée du Quai Branly, *La Part de l'ombre : sculptures du sud-ouest du Congo*. Paris: Skira, pp. 36-41. ISBN: 978-2-37074-145-5.

Volper, J. 2021. 'Ikhoko & djendere: Des ponts d'ivoire pour unir les vivants et les morts'. In: Musée du Quai Branly, *La Part de l'ombre : sculptures du sud-ouest du Congo*. Paris: Skira, pp. 164-169. ISBN: 978-2-37074-145-5.

Volper, J. 2021. 'Présentation de quelques *nkidh* des Yanzi'. In: Musée du Quai Branly, *La Part de l'ombre : sculptures du sud-ouest du Congo*. Paris: Skira, pp. 138-149. ISBN: 978-2-37074-145-5.

Volper, J. 2021. 'Zumbu A Vumvu : le temps d'avant et d'après celui des Belges'. In: Musée du Quai Branly, *La Part de l'ombre : sculptures du sud-ouest du Congo*. Paris: Skira, pp. 42-49. ISBN: 978-2-37074-145-5.

Volper, J. 2021. 'Les musées européens à l'heure des abus de la soustraction culturelle'. *Revue des Deux Mondes*: 38-44.

Volper, J. 2021. 'Ngaady a Mwaash & Kakuungu'. *Art & Rite: le pouvoir des objets*. Louvain: Presses universitaires de Louvain, pp. 36-37 & 86-87. ISBN: 978-239061-121-9.

Volper, J. 2021. 'Three Silver Cimpaaba: Afro-European Exchanges on the Kongo Coast in the 18th and 19th Centuries'. *Tribal Art* XXV-4 (101): 82-95.

Biologie

Peer-reviewed publications

Angoboy Ilondea, B., Beeckman, H., Van Acker, J., Van den Bulcke, J., Fayolle, A., Couralet, C., **Hubau, W.,** Kafuti, C., Rousseau, M., di-Makwala, A.K., **Bourland, N., Deklerck, V., Kasongo Yakusu, E.,** Ewango, C. & **De Mil, T.** 2021. 'Variation in Onset of leaf unfolding and wood formation in a Central African tropical tree species'. *Frontiers in Forests and Global Change* 4: 673575. eISSN 2624-893X. DOI: <https://doi.org/10.3389/ffgc.2021.673575> (PR)

Ashepet, M., Jacobs, L., Van Oudheusden, M. & **Huyse, T.** 2021. 'Wicked Solution for Wicked Problems: Citizen Science for Vector-Borne Disease Control in Africa'. *Trends in Parasitology* 37 (2): 93-96. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pt.2020.10.004> (PR; IF 6.9)

Assumani, D.-M., Monthe, F.K., **Bourland, N.,** Boyemba, F. & Hardy, O.J. 2021. 'Seed and pollen dispersal and fine-scale spatial genetic structure of a threatened tree species: *Pericopsis elata* (HARMS) Meeuwen (Fabaceae)'. *Tree Genetics and Genomes* 17 (27). ISSN: 1614-2942. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11295-021-01509-8> (PR; IF 2.297)

Bennett, A.C., Dargie, G.C., Cuni-Sanchez, A., **Tshibamba Mukendi, J., Hubau, W.,** Mukinzi, J.M., Phillips, O.L., Malhi, Y., Sullivan, M.J.P, Cooper, D.L.M, Adu-Bredu, S., Affum-Baffoe, K., Amani, C.A., Banin, L.F., **Beeckman, H.,** Begne, S.K., Bocko, Y.E., Boeckx, P., Bogaert, J., Brncic, T., Chezeaux, E., Clark, C.J., Daniels, A.K., **de Haulleville, T.,** Kamdem, M.N.D, Doucet, J.-L., Ondo, F.E., Ewango, C.E.N, Feldpausch, T.R., Foli, E.G., Gonmadje, C., Hall, J.S., Hardy, O.J., Harris, D.J., Ifo, S.A., Jeffery, K.J., Kearsley, E., Leal, M., Levesley, A., Makana, J.-R., Lukasu, F.M., Medjibe, V.P., Mihindu, V., Moore, S., Begone, N.N., Pickavance, G.C., Poulsen, J.R., Reitsma, J., Sonke, B., Sunderland, T.C.H, Taedoumg, H., Talbot, J., Tuagben, D.S., Umunay, P.M., Verbeeck, H., Vleminckx, J., White, L.J.T, Woell, H., Woods, J.T., Zemagho, L. & Lewis, S.L. 2021. 'Resistance of African tropical forests to an extreme climate anomaly'. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 118 (21): e2003169118. ISSN: 0027-8424. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.2003169118> (PR; IF 11.205)

Bitja-Nyom, A., Agnese, J-F., Pariselle, A., Bilong-Bilong, C.F., Gilles, A. & **Snoeks, J.** 2021. 'A systematic revision of the five-spotted Hemichromis complex (Cichliformes: Cichlidae) from West Africa and Lower Guinea, with the description of a new species from Cameroon'. *Hydrobiologia* 848 (16): 3779-3803. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10750-020-04506-5> (PR)

Blundo, C., Carilla, J., Grau, R., Malizia, A., Malizia, L., Osinaga-Acosta, O., Bird, M., Bradford, M., Catchpole, D., Ford, A., Graham, A., Hilbert, D., Kemp, J., Laurance, S., Laurance, W., Ishida, F.Y., Marshall, A., Waite, C., Woell, H., Bastin, J.-F., Bauters, M., **Beeckman, H.,** Boeckx, P., Bogaert, J., De Cannière, C., **de Haulleville, T.,** Doucet, J.-L., Hardy, O., **Hubau, W.,** Kearsley, E., Verbeeck, H., Vleminckx, J., Brewer, S.W., Alarcon, A., Araujo-Murakami, A., Arets, E., Arroyo, L., Chavez, E., Fredericksen, T., Villaroel, R.G., Sibauty, G.G., Killeen, T., Licona, J.C., Lleigue, J., Mendoza, C., Murakami, S., Gutierrez, A.P., Pardo, G., Pen, M., Poorter, L., Toledo, M., Cayo, J.V., Viscarra, L.J., Vos, V., Ahumada, J., Almeida, E., Almeida, J., de Oliveira, E.A., da Cruz, W.A., de Oliveira, A.A., Carvalho, F.A., Obermuller, F.A., Andrade, A., Carvalho, Fe.A., Vieira, S.A., Aquino, A.C., Aragão, L., Araújo, A.C., Assis, M.A., Gomes, J.A.M, Baccaro, F., de Camargo, P.B., Barni, P., Barroso, J., Bernacci, L.C., Bordin, K., de Medeiros, M.B., Broggio, I., Camargo, J.L., Cardoso, D., Carniello, M.A., Rochelle, A.L.C, Castilho, C., Castro, A.A.J, Castro, W., Ribeiro, S.C., Costa, F., de Oliveira, R.C., Coutinho, I., Cunha, J., da Costa, L., da Costa Ferreira, L., da Costa Silva, R., da Graça Zacarias Simbine, M., de Andrade Kamimura, V., de Lima, H.C., de Oliveira Melo, L., de Queiroz, L., de Sousa Lima, J.R., do Espirito Santo, M., Domingues, T., dos Santos Prestes, N.C., Carneiro, S.E.S, Elias, F., Eliseu, G., Emilio, T., Farrapo, C.L., Fernandes, L., Ferreira, G., Ferreira, J., Ferreira, L., Ferreira, S., Simon, M.F., Freitas, M.A., Garcia, Q.S., Manzatto, A.G., Graça, P., Guilherme, F., Hase, E., Higuchi, N., Iguatemy, M., Barbosa, R.I., Jaramillo, M., Joly, C., Klipel, J., do Amaral, I.L., Levis, C., Lima, A.S., Dan, M.L., Lopes, A., Madeiros, H., Magnusson, W.E., dos Santos, R.M., Marimon, B., Marimon Jr, B.H., Grillo, R.M.M, Martinelli, L., Reis, S.M., Medeiros, S., Meira Jr, M., Metzker, T., Morandi, P., do Nascimento, N.M., Moura, M., Muller, S.C., Nagy, L., Nascimento, H., Nascimento, M., Lima, A.N., de Araújo, R.O., Silva, J.O., Pansonato, M., Sabino, G.P., de Abreu, K.M.P, Rodrigues, P.J.F, Piedade, M., Rodrigues, D., Pinto, J.R.R, Quesada, C., Ramos, E., Ramos, R., Rodrigues, P., de Sousa, T.R., Salomão, R., Santana, F., Scaranello, M.,

Bergamin, R.S., Schiatti, J., Schöngart, J., Schwartz, G., Silva, N., Silveira, M., Seixas, C.S., Simbine, M., Souza, A.C., Souza, P., Souza, R., Sposito, T., Stefani Jr, E., do Vale, J.D., Guimarães Vieira, I.C., Villela, D., Vital, M., Xaud, H., Zanini, K., Zartman, C.E., Ideris, N.K.H., Metali, F.B.H., Abu Salim, K., Saparudin, M.S., Serudin, R.M., Sukri, R.S., Begne, S., Chuyong, G., Djuikouo, M.N., Gonmadje, C., Simo-Droissart, M., Sonké, B., Taedoumg, H., Zomagho, L., Thomas, S., Baya, F., Saiz, G., Espejo, J.S., Chen, D., Hamilton, A., Li, Y., Luo, T., Niu, S., Xu, H., Zhou, Z., Álvarez-Dávila, E., Escobar, J.C.A., Arellano-Peña, H., Duarte, J.C., Calderón, J., Bravo, L.M.C., Cuadrado, B., Cuadros, H., Duque, A., Duque, L.F., Espinosa, S.M., Franke-Ante, R., Garcia, H., Gómez, A., González-M.R., Idárraga-Piedrahíta, A., Jimenez, E., Jurado, R., Oviedo, W.L., López-Camacho, R., Cruz, O.A.M., Polo, I.M., Paky, E., Pérez, K., Pijachi, A., Pizano, C., Prieto, A., Ramos, L., Correa, Z.R., Richardson, J., Rodriguez, E., Rodriguez, M.G.M., Rudas, A., Stevenson, P., Chudomelová, M., Dancak, M., Hédli, R., Lhota, S., Svatek, M., Mukinzi, J., Ewango, C., Hart, T., **Kasongo Yakusu, E.**, Lisingo, J., Makana, J.-R., Mbayu, F., **Toirambe, B.**, **Tshibamba Mukendi, J.**, Kvist, L., Nebel, G., Báez, S., Céron, C., Griffith, D.M., Andino, J.E.G., Neill, D., Palacios, W., Peñuela-Mora, M.C., Rivas-Torres, G., Villa, G., Demissie, S., Gole, T., Gonfa, T., Ruokolainen, K., Baisie, M., Bénédet, F., Betian, W., Bezard, V., Bonal, D., Chave, J., Droissart, V., Gourlet-Fleury, S., Hladik, A., Labrière, N., Naisso, P., Réjou-Méchain, M., Sist, P., Blanc, L., Burban, B., Derroire, G., Dourdain, A., Stahl, C., Bengone, N.N., Chezeaux, E., Ondo, F.E., Medjibe, V., Mihindou, V., White, L., Culmsee, H., Rangel, C.D., Horna, V., Wittmann, F., Adu-Bredu, S., Affum-Baffoe, K., Foli, E., Balinga, M., Roopsind, A., Singh, J., Thomas, R., Zagt, R., Murthy, I.K., Kartawinata, K., Mirmanto, E., Priyadi, H., Samsuudin, I., Sunderland, T., Yassir, I., Rovero, F., Vinceti, B., Hérault, B., Aiba, S.-I., Kitayama, K., Daniels, A., Tuagben, D., Woods, J.T., Fitriadi, M., Karolus, A., Khoon, K.L., Majalap, N., Maycock, C., Nilus, R., Tan, S., Sitoe, A., Coronado, G.I., Ojo, L., de Assis, R., Poulsen, A.D., Sheil, D., Pezo, K.A., Buttgenbach, Verde, H., Moscoso, V.C., Oroche, J.C.C., Valverde, F.C., Medina, M.C., Cardozo, N.D., de Rutte Corzo, J., del Aguila Pasquel, J., Llampazo, G.F., Freitas, L., Cabrera, D.G., Villacorta, R.G., Cabrera, K.G., Diego, G., Saboya, L.G., Rios, J.M.G., Pizango, G.H., Coronado, E.H., Huamantupa-Chuquimaco, I., Huasco, W.H., Aedo, Y.T.H., Peña, J.L.M., Mendoza, A.M., Rodriguez, V.M., Vargas, P.N., Ramos, S.C.P., Camacho, N.P., Cruz, A.P., Arevalo, F.R., Huaymacari, J.R., Rodriguez, C.R., Paredes, M.A.R., Bayona, L.R., del Pilar Rojas Gonzales, R., del Pilar Rojas Gonzáles, R., Peña, M.E.R., Revilla, N.S., Shareva, Y.C.S., Trujillo, R.T., Gamarra, L.V., Martinez, R.V., Arenas, J.V., Amani, C., Ifo, S.A., Bocko, Y., Boundja, P., Ekoungoulou, R., Hockemba, M., Nzala, D., Fofanah, A., Taylor, D., Bañares-de-Dios, G., Cayuela, L., Granzow de la Cerda, I., Macia, M., Stropp, J., Playfair, M., Wortel, V., Gardner, T., Muscarella, R., Rutishauser, E., Chao, K.-J., Munishi, P., Bánki, O., Bongers, F., Boot, R., Frederiksson, G., Reitsma, J., ter Steege, H., van Andela, T., van de Meer, P., van der Hout, P., van Nieuwstadt, M., van Ulft, B., Veenendaal, E., Vernimmen, R., Zuidema, P., Zwerts, J., Akite, P., Bitariho, R., Chapman, C., Gerald, E., Leal, M., Mucunguzi, P., Abernethy, K., Alexiades, M., Baker, T.R., Banda, K., Banin, L., Barlow, J., Bennett, A., Berenguer, E., Berry, N., Bird, N.M., Blackburn, G.A., Brearley, F., Brienen, R., Burslem, D., Carvalho, L., Cho, P., Coelho, F., Collins, M., Coomes, D., Cuni-Sanchez, A., Dargie, G., Dexter, K., Disney, M., Draper, F., Duan, M., Esquivel-Muelbert, A., Ewers, R., Fadrique, B., Fauset, S., Feldpausch, T.R., França, F., Galbraith, D., Gilpin, M., Gloor, E., Grace, J., Hamer, K., Harris, D., Jeffery, K., Jucker, T., Kalamandeen, M., Klitgaard, B., Levesley, A., Lewis, S.L., Lindsell, J., Lopez-Gonzalez, G., Lovett, J., Malhi, Y., Marthews, T., Mcintosh, E., Melgaço, K., Milliken, W., Mitchard, E., Moonlight, P., Moore, S., Morel, A., Peacock, J., Peh, K.S.H., Pendry, C., Pennington, R.T., de Oliveira Pereira, L., Peres, C., Phillips, O.L., Pickavance, G., Pugh, T., Qie, L., Riutta, T., Roucoux, K., Ryan, C., Sarkinen, T., Valeria, C.S., Spracklen, D., Stas, S., Sullivan, M., Swaine, M., Talbot, J., Taplin, J., van der Heijden, G., Vedovato, L., Willcock, S., Williams, M., Alves, L., Loayza, P.A., Arellano, G., Asa, C., Ashton, P., Asner, G., Brncic, T., Brown, F., Burnham, R., Clark, C., Comiskey, J., Damasco, G., Davies, S., Di Fiore, T., Erwin, T., Farfan-Rios, W., Hall, J., Kenfack, D., Lovejoy, T., Martin, R., Montiel, O.M., Pipoly, J., Pitman, N., Poulsen, J., Primack, R., Silman, M., Steininger, M., Swamy, V., Terborgh, J., Thomas, D., Umunay, P., Uriarte, M., Torre, E.V., Wang, O., Young, K., Aymard, C.G.A., Hernández, L., Fernández, R.H., Ramírez-Angulo, H., Salcedo, P., Sanoja, E., Serrano, J., Torres-Lezama, A., Le, T.C., Le, T.T. & Tran, H.D. 2021. 'Taking the pulse of Earth's tropical forests using networks of highly distributed plots'. *Biological Conservation* 260: 108849. ISSN: 0006-3207. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2020.108849> (PR; IF 5.99)

Bragança, P.H.N., van der Zee, J.R., Sonnenberg, R. & **Vreven, E.** 2021. 'Description of two new miniature species of *Hylopanchax* Poll & Lambert, 1965 (Cyprinodontiformes: Procatopodidae), from northeastern Gabon, with an updated diagnosis of the genus based on morphology, colouration and osteology'. *Journal of Fish Biology* 98 (3): 655-667. DOI: <https://doi.org/10.1111/jfb.14606> (PR)

Brees, J., **Huyse, T.**, Tumusiime, J., Kagoro-Rugunda, G., Namirembe, D., Mugabi, F., Nyakato, V., Anyolitho, M.K., Tolo, C. & Jacobs, L. 2021. 'The Potential of Citizen-Driven Monitoring of Freshwater Snails in Schistosomiasis Research'. *Citizen Science: Theory and Practice* 6 (1): 18. DOI: <https://doi.org/10.5334/cstp.388> (PR)

Canhanga, L., **De Meyer, M.**, Cugala, D., **Virgilio, M.**, Bota, L. & Mwatawala, M. 2021. 'Perception of fruit farmers on the occurrence of the oriental fruit fly *Bactrocera dorsalis* (Diptera: Tephritidae) and its associated economic impact in Manica province, Mozambique'. *Fruits* 76: 295-302. ISSN: 0248-129. DOI: <https://doi.org/10.17660/th2021/76.6.6> (PR; IF 0.82)

- Cuni-Sanchez, A., Sullivan, M.J.P, Platts, P.J., Lewis, S.L., Marchant, R., Imani, G., **Hubau, W.**, Abiem, I., Adhikari, H., Albrecht, T., Altman, J., Amani, C., Aneseyee, A.B., Avitabile, V., Banin, L., Batumike, R., Bauters, M., **Beeckman, H.**, Begne, S.K., Bennett, A.C., Bitariho, R., Boeckx, P., Bogaert, J., Braeuning, A., Bulonvu, F., Burgess, N.D., Calders, K., Chapman, C., Chapman, H., Comiskey, J., **de Haulleville, T.**, Decuyper, M., De Vries, B., Dolezal, J., Droissart, V., Ewango, C., Feyera, S., Gebrekirstos, A., Gereau, R., Gilpin, M., Hakizimana, D., Hall, J., Hamilton, A., Hardy, O., Hart, T., Heiskanen, J., Hemp, A., Herold, M., Hiltner, U., Horak, D., Kamdem, M.-N., Kayijamahe, C., Kenfack, D., Kinyanjui, M.J., Klein, J., Lisingo, J., Lovett, J., Lung, M., Makana, J.-R., Malhi, Y., Marshall, A., Martin, E.H., Mitchard, E.T.A, Morel, A., **Tshibamba Mukendi, J.**, Muller, T., Nchu, F., Nyirambangutse, B., Okello, J., Peh, K.S.H, Pellikka, P., Phillips, O.L., Plumptre, A., Qie, L., Rovero, F., Sainge, M.N., Schmitt, C.B., Sedlacek, O., Ngute, A.S.K, Sheil, D., Sheleme, D., Simegn, T.Y., Simo-Droissart, M., Sonke, B., Soromessa, T., Sunderland, T., Svoboda, M., Taedoumg, H., Taplin, J., Taylor, D., Thomas, S.C., Timberlake, J., Tuagben, D., Umunay, P., Uzabaho, E., Verbeeck, H., Vleminckx, J., Wallin, G., Wheeler, C., Willcock, S., Woods, J.T. & Zibera, E. 2021. 'High aboveground carbon stock of African tropical montane forests'. *Nature* 596 (7873): 536-542. ISSN: 0028-0836. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41586-021-03728-4> (PR; IF 49.962)
- Dainou, K., Tosso, F., Bracke, C., **Bourland, N.**, Forni, E., Hubert, D., Kankolongo, A.M., Loumeto, J.J., Louppe, D., Ngomanda, A., Ngomin, A., Tite, V.T. & Doucet, J.-L. 2021. *Guide pratique des plantations d'arbres des forêts denses humides d'Afrique*. Gembloux: Les Presses agronomiques de Gembloux, 322 p. ISBN: 978-2-87016-176-0. (PR)
- De Ligne, L., Van den Bulcke, J., Baetens, J.M., De Baets, B., Wang, G., De Windt, I., **Beeckman, H.** & Van Acker, J. 2021. 'Unraveling the natural durability of wood: revealing the impact of decay-influencing characteristics other than fungicidal components'. *Holzforschung* 75 (4): 368-378. DOI: <https://doi.org/10.1515/hf-2020-0109> (PR; IF 1.826)
- De Meyer, M.**, Földvári, M. & Skevington, J.H. 2021. 'Pipunculidae 61'. In: Kirk-Spriggs, A.H. & Sinclair, B.J. (eds), *Manual of Afrotropical Diptera*. 3. Pretoria: SANBI, pp. 1493-1505. (PR)
- De Weirdt, D., Huyghe, C. & **Vreven, E.** 2021. '*Synodontis abditus* (Teleostei: Mochokidae), a new squeaker catfish from the Ogooué basin, Gabon'. *Ichthyological Exploration of Freshwaters* 1170: 1-14. URL: <http://zoobank.org/urn:lsid:zoobank.org:pub:C0521C3A-12B0-4B7E-A8C4-3C65A7F8EB7E> (PR)
- De Wolf, K., Vanderheyden, A., Deblauwe, I., **Smitz, N.**, Gombeer, S., Vanslebrouck, A., **Meganck, K.**, Dekoninck, W., **De Meyer, M.**, Backeljau, T. & Van Bortel, W. 2021. 'First record of the West-Nile virus bridge vector *Culex modestus* Ficalbi (Diptera: Culicidae) in Belgium, validated by DNA barcoding'. *Zootaxa* 4920 (1): 131-139. DOI: <https://doi.org/10.11646/zootaxa.4920.1.7> (PR; IF 1.03)
- Deblauwe, I., Ibanez-Justicia, A., De Wolf, K., **Smitz, N.**, Schneider, A., Stroo, A., Jacobs, F., Vanslebrouck, A., Gombeer, S., Dekoninck, W., Muller, R. & Van Bortel, W. 2021. 'First Detections of *Culiseta longiareolata* (Diptera: Culicidae) in Belgium and the Netherlands'. *Journal of Medical Entomology* 58 (6): 2524-2532. (PR; IF 2.14)
- Deklerck, V.**, Mortier, T., Goeders, N., Cody, R.B., Waegeman, W., Espinoza, E., Van Acker, J., Van den Bulcke, J. & **Beeckman, H.** 2021. 'Correction to: A protocol for automated timber species identification using metabolome profiling'. *Wood Science and Technology* 55 (5): 1527. ISSN: 0043-7719. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00226-021-01302-9> (PR; IF 2.506)
- Deklerck, V.**, Price, E., Vanden Abeele, S., **Liévens, K.**, Espinoza, E. & **Beeckman, H.** 2021. 'Timber identification of *Austranella*, *Baillonella* and *Tieghemella* in the taxonomically challenging Sapotaceae family'. *Plant Methods* 17 (64). ISSN: eISSN 1746-4811. DOI: <https://doi.org/10.1186/s13007-021-00766-x> (PR; IF 4.993)
- Deklerck, V.**, Fowble, K.L., Coon, A.M., Espinoza, E.O., **Beeckman, H.** & Musah, R.A. 2021. 'Opportunities in phytochemistry, ecophysiology and wood research via laser ablation direct analysis in real time-mass spectrometry'. *New Phytologist* 234 (1): 319-331. DOI: <https://doi.org/10.1111/nph.17893> (PR; IF 10.152)
- Deschepper, P.**, Terrance, TN., **Virgilio, M.**, **De Meyer, M.**, Barr, N. & Ruiz-Arce, R. 2021. 'Looking at the big picture : worldwide population structure and range expansion of the cosmopolitan pest *Ceratitis capitata* (Diptera, Tephritidae)'. *Biological Invasions* 23 (11): 3529-3543. ISSN: 1573-1464. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10530-021-02595-4> (PR; IF 3.133)
- Diedericks, G., **Maetens, H.**, Van Steenberge, M. & **Snoeks, J.** 2021. 'Testing for hybridization between Nile tilapia (*Oreochromis niloticus*) and blue spotted tilapia (*Oreochromis leucostictus*) in the Lake Edward system'. *Journal of Great Lakes Research* 47 (5): 1446-1452. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jglr.2021.06.005> (PR)
- Hammoud, C., Mulero, S., Van Bocxlaer, B., Boissier, J., Verschuren, D., Albrecht, C. & **Huyse, T.** 2021. 'Simultaneous genotyping of snails and infecting trematode parasites using high-throughput amplicon sequencing'. *Molecular Ecology Resources* 22 (2): 567-586. DOI: <https://doi.org/10.1111/1755-0998.13492> (PR; IF 6.2)

- Hupała, K., Majaneva, M., Czachur, M.V., Sire, L., Marquina, D., Lijtmaer, D.A., Ivanov, V., Leidenberger, S., Čiampor, F. Jr., Čiamporová-Zaťovičová, Z., Mendes, I.S., Desiderato, A., Topstad, L., **Meganck, K.**, Hariz, D.Z.A., Kjærstad, G., Lin, X.L., Price, B., Stevens, M., Ekrem, T. & Deiner, K. 2021. 'An urban Blitz with a twist: rapid biodiversity assessment using aquatic environmental DNA'. *Environmental DNA* 3 (1): 200-213. DOI: <https://doi.org/10.1002/edn3.152> (PR)
- Ilunga-Mulala, C., Hatakiwe, H., **Beeckman, H.**, Hardy, O.J., Ligot, G., Assumani, D.-M., Ndjole, L. & **Bourland, N.** 2021. 'Influence of spacing and seed trees on the growth of *Pericopsis elata* saplings during the first twenty months of a planting trial'. *Biotechnologie Agronomie Société et Environnement* 25 (1): 32-44. ISSN: 1370-6233. (PR; IF 1.087)
- Jordaens, K.**, Goergen, G., Skevington, J.H., Kelso, S. & **De Meyer, M.** 2021. 'Revision of the Afrotropical species of the hover fly genus *Mesembrius* Rondani (Diptera, Syrphidae) using morphological and molecular data'. *ZooKeys* 1046: 1-141. (PR)
- Juakaly, J.-L. & **Jocqué, R.** 2021. 'Resilience of epigeal spiders (Araneae) after clear-felling for agriculture in a Central African rainforest'. *Arachnology* 18 (8): 849-858. DOI: <https://doi.org/10.13156/ arac.2021.18.8.849> (PR)
- Kafuti, C.**, Van den Bulcke, J., **Beeckman, H.**, Van Acker, J., **Hubau, W.**, De Mil, T., Hatakiwe, H., Djiofack, B., Fayolle, A., Panzou, G.J.L & **Bourland, N.** 2021. 'Height-diameter allometric equations of an emergent tree species from the Congo Basin'. *Forest Ecology and Management* 504: 119822. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.foreco.2021.119822> (PR; IF 3.126)
- Kashindye, B.B., **Katemo Manda, B.**, Friel, J.P., Chakona, A. & **Vreven, E.** 2021. '*Chiloglanis msirii*, a new species of African suckermouth catfish (Teleostei: Mochokidae), from the Upper Congo basin'. *Ichthyological Exploration of Freshwaters* 1158: 1-14. URL: <http://zoobank.org/urn:lsid:zoobank.org:pub:53808E64-4282-4877-BDF3-BBA39E2D017D> (PR)
- Kasongo Yakusu, E.**, Monthe, F.S., **Bourland, N.**, Hardy, O., Louppe, D., Lokanda, F.B.M, **Hubau, W.**, Muhongya, J.M.K, Van den Bulcke, J., Van Acker, J. & **Beeckman, H.** 2021. '*Entandrophragma*: taxonomy and ecology of a genus of African tree species with economic importance. A review'. *Biotechnologie Agronomie Société et Environnement* 25(3): 140-153. ISSN: 1370-6233. (PR; IF 1.087)
- Katemo Manda, B.**, **Snoeks, J.**, Chocha Manda, A. & **Vreven, E.** 2021. '*Nannocharax hadros* (Teleostei: Distichodontidae), a new species from the Kalule Nord River in the Upemba National Park, Upper Congo basin'. *Ichthyological Exploration of Freshwaters* 1098: 1-14. ISSN: 0936-9902. DOI: <http://doi.org/10.23788/IEF-1098> (PR)
- Kisekelwa, T., **Snoeks, J.**, Ibala Zamba, A., Sefu Amazati, G., Isumbisho, M., Mulungula Masilya, P., Lemmens, P. & **Vreven, E.** 2021. 'Association between *Labeobarbus* spp. (Teleostei: Cyprinidae) and environmental variables in the Luhoho basin (Eastern Congo River basin; DRC)'. *Journal of Fish Biology* 99: 321-334. DOI: <https://doi.org/10.1111/jfb.14719> (PR)
- Kitin, P., Espinoza, E., **Beeckman, H.**, Abe, H. & McClure, P.J. 2021. 'Direct analysis in real-time (DART) time-of-flight mass spectrometry (TOFMS) of wood reveals distinct chemical signatures of two species of *Azelia*'. *Annals of Forest Science* 78 (2). ISSN: 1286-4560. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13595-020-01024-1> (PR; IF 2.583)
- Koch, A., **Hubau, W.** & Lewis, S.L. 2021. 'Earth system models are not capturing present-day tropical forest carbon dynamics'. *Earth's Future* 9 (5): 1-19. DOI: <https://doi.org/10.1029/2020ef001874> (PR; IF 7.495)
- Lehnebach, R., Campioli, M., Gricar, J., Prislán, P., Marien, B., **Beeckman, H.** & Van den Bulcke, J. 2021. 'High-resolution X-ray computed tomography: a new workflow for the analysis of xylogenesis and intra-seasonal wood biomass production'. *Frontiers in Plant Science* 12. ISSN: 1664-462X. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpls.2021.698640> (PR; IF 5.753)
- Luambua, N.K., **Hubau, W.**, Salako, K.V., Amani, C., Bonyoma, B., Musepena, D., **Rousseau, M.**, **Bourland, N.**, Nshimba, H.S.M, Hippolyte, S.M., Ewango, C., **Beeckman, H.** & Hardy, O. 2021. 'Spatial patterns of light-demanding tree species in the Yangambi rainforest (Democratic Republic of Congo)'. *Ecology and Evolution* 11 (24): 18691-18707. DOI: <https://doi.org/10.1002/ece3.8443> (PR; IF 2.881)
- Maes, T., Hammoud, C., Volckaert, F. & **Huyse, T.** 2021. 'A call for standardised snail ecological studies to support schistosomiasis risk assessment and snail control efforts'. *Hydrobiologia* 848 (8): 1773-1793. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10750-021-04547-4> (PR; IF 2.3)
- Marien, J., Laurent, N., **Smitz, N.** & Gombeer, S. 2021. 'First observation of *Aedes albopictus* in the Tshuapa province (Boende) of the Democratic Republic of the Congo'. *African Entomology*. DOI: <https://doi.org/10.1101/2021.08.03.454759> (PR; IF 0.65)
- Mascarello, M., Amalfi, M., Asselman, P., Smets, E., Hardy, O.J., **Beeckman, H.** & Janssens, S.B. 2021. 'Genome skimming reveals novel plastid markers for the molecular identification of illegally logged African timber species'. *PLoS ONE* 16 (6): 1-18. ISSN: 1932-6203. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0251655> (PR; IF 3.24)

Musinguzi, L., Bassa, S., Natugonza, V., Van Steenberghe, M., Okello, W., **Snoeks, J.** & Froese, R. 2021. 'Assessment of exploited fish species in the Lake Edward System, East Africa'. *Journal of Applied Ichthyology* 37 (2): 216-226. DOI: <https://doi.org/10.1111/jai.14161> (PR)

Nambyl A Fagbémi, M., Pigneur, L.-M., André, A., **Smitz, N.**, Gennotte, V., Michaux, J., Mélard, C., Lalèyè, P. & Rougeot, C. 2021. 'Genetic structure of wild and farmed Nile tilapia (*Oreochromis niloticus*) populations in Benin based on genome wide SNP technology'. *Aquaculture* 535 (1): 73642. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aquaculture.2021.736432> (PR; IF 3.23)

Nsengimana, V., Vanderheyden, A., Gombeer, S., **Smitz, N.**, **Meganck, K.**, **De Meyer, M.**, Backeljau, T., Fisher, B.L. & Dekoninck, W. 2021. 'First record of the ant *Pheidole megatron* Fischer and Fisher, 2013 (Hymenoptera: Formicidae) from Rwanda'. *African Zoology* 56 (2): 1-5. ISSN: 1562-7020. DOI: <https://doi.org/10.1080/15627020.2021.1901605> (PR)

Panzou, G.J.L., Fayolle, A., Jucker, T., Phillips, O.L., Bohlman, S., Banin, L.F., Lewis, S.L., Affum-Baffoe, K., Alves, L.F., Antin, C., Arets, E., Arroyo, L., Baker, T.R., Barbier, N., **Beeckman, H.**, Berger, U., Bocko, Y.E., Bongers, F., Bowers, S., Brade, T., Brondizio, E.S., Chantain, A., Chave, J., Compaore, H., Coomes, D., Diallo, A., Dias, A.S., Dimobe, K., Djagbletey, G.D., Domingues, T., Doucet, J.-L., Drouet, T., Forni, E., Godlee, J.L., Gourlet-Fleury, S., Hien, F., Lida, Y., **Angoboy Ilondea, B.**, Muledi, J.I., Jacques, P., Kuyah, S., Lopez-Portillo, J., Loumeto, J.J., Marimon Jr, B.H., Marimon, B.S., Mensah, S., Mitchard, E.T.A., Moncrieff, G.R., Narayanan, A., O'Brien, S.T., Ouedraogo, K., Palace, M.W., Pelissier, R., Ploton, P., Poorter, L., Ryan, C.M., Saiz, G., Santos, K., Schlund, M., Sellan, G., Sonke, B., Sterck, F., Thibaut, Q., Van Hoef, Y., Veenendaal, E., Vovides, A.G., Xu, Y., Yao, T.L., Feldpausch, T.R. & Kerkhoff, A. 2021. 'Pantropical variability in tree crown allometry'. *Global Ecology and Biogeography* 30 (2): 459-475. ISSN: 1466-822X. DOI: <https://doi.org/10.1111/geb.13231> (PR; IF 6.446)

Rey, O., Webster, B., **Huyse, T.**, Rollinson, D., Van den Broeck, F., Kincaid-Smith, J., Onyekwere, A. & Boissier, J. 2021. 'Population genetics of African *Schistosoma* species'. *Infection Genetics and Evolution* 89: 104727. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.meegid.2021.104727> (PR; IF 2.8)

Sabatini, F.M., Lenoir, J., Hattab, T., Arnst, E.A., Chytry, M., Dengler, J., De Ruffray, P., Hennekens, S.M., Jandt, U., Jansen, F., Jiménez-Alfaro, B., Kattge, J., Levesley, A., Pillar, V.D., Purschke, O., Sandel, B., Sultana, F., Aavik, T., Acic, S., Acosta, A.T.R., Agrillo, E., Alvarez, M., Apostolova, I., Arfin-Khan, M.A.S., Arroyo, L., Attorre, F., Aubin, I., Banerjee, A., Bauters, M., Bergeron, Y., Bergmeier, E., Biurrun, I., Bjorkman, A.D., Bonari, G., Bondareva, V., Brunet, J., Carni, A., Casella, L., Cayuela, L., Cerny, T., Chepinoga, V., Csiky, J., Custerevska, R., De Bie, E., de Gasper, A.L., De Sanctis, M., Dimopoulos, P., Dolezal, J., Dziuba, T., El-Sheikh, M.A.M., Enquist, B., Ewald, J., Fazayeli, F., Field, R., Finckh, M., Gachet, S., Galán-de-Mera, A., Garbolino, E., Gholizadeh, H., Giorgis, M., Golub, V., Greve Alsos, I., Grytnes, J.-A., Guerin, G.R., Gutiérrez, A.G., Haider, S., Hatim, M.Z., Héroult, B., Mendoza, G.H., Hölzel, N., Homeier, J., **Hubau, W.**, Indreica, A., Jansen, J.A.M., Jedrzejek, B., Jentsch, A., Jürgens, N., Kacki, Z., Kapfer, J., Karger, D.N., Kangaci, A., Kearsley, E., Kessler, M., Khanina, L., Killeen, T., Korolyuk, A., Kreft, H., Köhl, H.S., Kuzemko, A., Landucci, F., Lengyel, A., Lens, F., Lingner, D.V., Liu, H., Lysenko, T., Mahecha, M.D., Marceno, C., Martynenko, V., Moeslund, J.E., Mendoza, A.M., Mucina, L., Müller, J.V., Munzinger, J., Naqinezhad, A., Noroozi, J., Nowak, A., Onyshchenko, V., Overbeck, G.E., Pärtel, M., Pauchard, A., Peet, R.K., Peñuelas, J., Pérez-Haase, A., Peterka, T., Petřík, P., Peyre, G., Phillips, O.L., Prokhorov, V., Rasomavicius, V., Revermann, R., Rivas-Torres, G., Rodwell, J.S., Ruprecht, E., Rusina, S., Samimi, C., Schmidt, M., Schrod, F., Shan, H., Shirokikh, P., Sibik, J., Silc, U., Sklenar, P., Skvorc, Z., Sparrow, B., Sperandii, M.G., Stancic, Z., Svenning, J.-C., Tang, Z., Tang, C.Q., Tsiripidis, I., Vanselow, K.A., Martinez, R.V., Vassilev, K., Vélez-Martin, E., Venanzoni, R., Vibrans, A.C., Violle, C., Virtanen, R., von Wehrden, H., Wagner, V., Walker, D.A., Waller, D.M., Wang, H.-F., Wesche, K., Whitfield, T.J.S., Wiser, S.K., Wohlgemuth, T., Yamalov, S., Zobel, M. & Bruehlheide, H. 2021. 'sPlotOpen - An environmentally balanced, open-access, global dataset of vegetation plots'. *Global Ecology and Biogeography* 30 (9): 1740-1764. ISSN: 1466-822X. DOI: <https://doi.org/10.1111/geb.13346> (PR; IF 7.144)

Schols, R., Carolus, H., Hammoud, C., Muzarabani, K., Barson, M. & **Huyse, T.** 2021. 'Invasive snails, parasite spillback, and potential parasite spillover drive parasitic diseases of *Hippopotamus amphibius* in artificial lakes of Zimbabwe'. *BMC Biology* 19: 160. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12915-021-01093-2> (PR; IF 8.182)

Seidensticker, D., **Hubau, W.**, Verschuren, D., Fortes-Lima, C., de Maret, P., Schlebusch, C.M. & Bostoen, K. 2021. 'Population collapse in Congo rainforest from 400 CE urges reassessment of the Bantu Expansion'. *Sciences Advances* 7:eabd8352. (PR; IF 14.136)

Smitz, N., De Wolf, K., Deblauwe, I., Kampen, H., Schaffner, F., De Witte, J., Schneider, A., Verlé, I., Vanslebrouck, A., Dekoninck, W., **Meganck, K.**, Gombeer, S., Vanderheyden, A., **De Meyer, M.**, Backeljau, T., Werner, D., Müller, R. & Van Bortel, W. 2021. 'Population genetic structure of the Asian bush mosquito, *Aedes japonicus* (Diptera, Culicidae), in Belgium suggests multiple introductions'. *Parasites & Vectors* 14: 179. DOI: <https://doi.org/10.1186/s13071-021-04676-8> (PR)

- Smits, N.**, De Wolf, K., Gheysen, A., Deblauwe, I., Vanslembrouck, A., **Meganck, K.**, De Witte, J., Schneider, A., Verlé, I., Dekoninck, W., Gombeer, S., Vanderheyden, A., **De Meyer, M.**, Backeljau, T., Müller, R. & Van Bortel, W. 2021. 'DNA identification of species of the *Anopheles maculipennis* complex and first record of *An. daciae* in Belgium'. *Medical and Veterinary Entomology* 35 (3): 442-450. DOI: <https://doi.org/10.1111/mve.12519> (PR; IF 2.178)
- Ssymank, A., **Jordaens, K.**, **De Meyer, M.**, Reemer, M. & Rotheray, G. 2021. 'Syrphidae 60'. In: Kirk-Spriggs, A.H. & Sinclair, B.J. (eds), *Manual of Afrotropical Diptera*. 3. Pretoria: SANBI, pp. 1439-1491. (PR)
- Stock, W., Callens, M., Houwenhuysse, S., **Schols, R.**, Goel, N., Coone, M., Theys, C., Delnat, V., Boudry, A., Eckert, E., Laspoumaderes, C., Grossart, H., De Meester, L., Stoks, R., Sabbe, K. & Decaestecker, E. 2021. 'Human impact on symbioses between aquatic organisms and microbes'. *Aquatic Microbial Ecology* 87: 113-138. ISSN: 0948-3055. DOI: <https://doi.org/10.3354/ame01973> (PR; IF 2.9702)
- Vanden Abeele, S., **Beeckman, H.**, **De Mil, T.**, **De Troyer, C.**, **Deklerck, V.**, Engledow, H., **Hubau, W.**, Stoffelen, P. & Janssens, S.B. 2021. 'When xylarium and herbarium meet: linking Tervuren xylarium wood samples with their herbarium specimens at Meise Botanic Garden'. *Biodiversity Data Journal* 9: e62329. ISSN: 1314-2836. DOI: <https://doi.org/10.3897/bdj.9.e62329> (PR; IF 1.225)
- Van den Spiegel, D.**, **Henrard, A.** & **Mathys, A.** 2021. '*Sechelleptus arborivagus* sp. nov., a new arboreal spirostreptid millipede (Diplopoda, Spirostreptidae) endemic to Mayotte Island (Comoros Archipelago), Indian Ocean'. *European Journal of Taxonomy* 755: 1-21. ISSN: 2118-9773. DOI: <https://doi.org/10.5852/ejt.2021.755.1395> (PR; IF 1.372)
- Vieira, CH., De Ramon N'Yeurt, A., Rasoamanendrika, F.A., D'Hondt, S., Thi Tran, L-A., **Van den spiegel, D.**, Kawai, H. & De Clerck, O. 2021. 'Marine macroalgal biodiversity of northern Madagascar: morphogenetic systematics and implications of anthropic impacts for conservation'. *Biodiversity and Conservation* 30 (5): 1501-1546. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10531-021-02156-0> (PR; IF 2.903)
- Wat'senga Tezzo, F., Fasine, S., Manzambi, E.Z., Marquetti, MdC., Binene Mbuka, G., Ilombe, G., Mundeke Takasongo, R., **Smits, N.**, Bisset, J.A., Van Bortel, W. & Vanlerberghe, V. 2021. 'High Aedes spp. larval indices in Kinshasa, Democratic Republic of Congo'. *Parasites & Vectors* 14: 92. DOI: <https://doi.org/10.1186/s13071-021-04588-7> (PR; IF 3.12)
- Zhang, Y., **De Meyer, M.**, **Virgilio, M.**, Feng, S., Badji, K. & Li, Z. 2021. 'Phylogenomic resolution of the *Ceratitis* FARQ complex (Diptera: Tephritidae)'. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 161: 107160. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ympev.2021.107160> (PR; IF 3.496)

Non-peer-reviewed publications

- De Meyer, M.** 2021. 'Een "in-silico" aanpak van fruitvliegen op Europees niveau'. *Fruit* 16: 10-12.
- Delatte, H., **De Meyer, M.** & Fellous, S. 2021. 'Editorial'. In: Delatte, H., **De Meyer, M.** & Fellous, S. (eds), *Fruits 76*, Thematic Issue: *Fruit Fly Management*: 259.
- Gilbert, C.C., **Gilissen, E.**, Arenson, J.L., Patel, B.A., Nakatsukasa, M., Detwiler, K.M., Hart, T.B., Hart, J.A. & Sargis, E.J. 2021. 'Morphological analysis of new *Dryas* Monkey specimens from the Central Congo Basin: Taxonomic considerations and an emended diagnosis'. *American Journal of Physical Anthropology* 176 (3): 361-389. DOI: <https://doi.org/10.1002/ajpa.24278>
- Huyse, T.**, Carolus, H. & **Schols, R.** 2021. 'BRON van leven en dood'. *EOS wetenschap*: 71-74.
- Musschoot, T.**, **Boden, G.** & **Snoeks, J.** 2021. *Identification Guide to the Clupeiformes of the Inland Waters of Africa*. Online Series 'Zoological Documentation'. Tervuren: RMCA, 149 p. ISBN: 978-9-4926-6981-0. URL: https://www.africamuseum.be/sites/default/files/media/docs/research/publications/rmca/online/zoology-documentation/ID_Guide_Clupeiformes.pdf
- Vandenspiegel, D.** & **Mathys, A.** 2021. *Diplopodes et autres myriapodes de Mayotte*. Online Series 'Zoological Documentation'. Tervuren: RMCA, 112 p. ISBN: 978-9-4926-6973-5. URL: <https://www.africamuseum.be/sites/default/files/media/docs/research/publications/rmca/online/zoology-documentation/Myriapodes-Mayotte.pdf>.

Aardwetenschappen

Peer-reviewed publications

Claes, W., Vanhulle, D. & **De Putter, T.** 2021. 'Obsidian in early Egypt. The provenance of a new fragment from the Predynastic settlement at ElKab and the question of possible exchanges routes'. In: Claes, W., de Meyer, M., Eyckerman, M. & Huyge, D. (eds), *Remove that pyramid! Studies on the archaeology and history of Predynastic and pharaonic Egypt in honour of Stan Hendrickx*, Series 'Orientalia Lovaniensia Analecta', vol. 305. Leuven: Peeters, pp. 187-236. (PR)

Conway, S., Butcher, F., de Haas, T., **Deijns, A.**, Grindrod, P. & Davis, J. 2021. 'Glacial and gully erosion on Mars: A terrestrial perspective'. *Geomorphology* 318: 26-57. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.geomorph.2018.05.019> (PR; IF 3.819)

De Clercq, S., Chew, D., O'Sullivan, G., **De Putter, T.**, De Grave, J. & Dewaele, S. 2021. 'Characterisation and geodynamic setting of the 1 Ga granitoids of the Karagwe-Ankole belt (KAB), Rwanda'. *Precambrian Research* 356: 106124. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.precamres.2021.106124> (PR)

Delhaye, L., Smets, B., 2021. Time-Series in Structure-from-Motion Photogrammetry: Testing Co-Registration Approaches for Topographic Change Analysis. *2021 IEEE International Geoscience and Remote Sensing Symposium IGARSS, Brussels, Belgium 11-16 July 2021*. DOI: <https://doi.org/10.1109/igarss47720.2021.9553796> (PR)

Delvaux, D., Maddaloni, F., Tesauro, M. & Braitenberg, C. 2021. 'The Congo Basin: Stratigraphy and subsurface structure defined by regional seismic reflection, refraction and well data. Global and Planetary Change'. *Global and Planetary Change* 198: 103407. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gloplacha.2020.103407> (PR; IF 5.14)

Depicker, A., Govers, G., Jacobs, L., Campforts, B., Uwihirwe, J., **Dewitte, O.** 2021. 'Interactions between deforestation, landscape rejuvenation, and shallow landslides in the North Tanganyika - Kivu Rift region, Africa'. *Earth Surface Dynamics* 9: 445-462. DOI: <https://doi.org/10.5194/esurf-9-445-2021> (PR)

Depicker, A., Jacobs, L., Mboga, N., Van Rompaey, A., Lennert, M., Wolff, E., **Kervyn, F., Michellier, C., Dewitte, O.**, Govers, G. 2021. 'Historical dynamics of landslide risk from population and forest-cover changes in the Kivu Rift'. *Nature Sustainability* 4: 965-974. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41893-021-00757-9> (PR)

Dewitte, O., Dille, A., Depicker, A., Kubwimana, D., Maki Mateso, J.C., Mugaruka Bibentyo, T., Uwihirwe, J., Monsieurs, E. 2021. 'Constraining landslide timing in a data-scarce context: from recent to very old processes in the tropical environment of the North Tanganyika-Kivu Rift region'. *Landslides* 18: 161-177. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10346-020-01452-0> (PR)

Dille, A., Kervyn, F., Handwerger, A.L., d'Oreye, N., Derauw, D., Mugaruka Bibentyo, T., Samsonov, S., Malet, J.-P., Kervyn, M., **Dewitte, O.** 2021. 'When image correlation is needed: unravelling the complex dynamics of a slow-moving landslide in the tropics with dense radar and optical time series'. *Remote Sensing of Environment* 258: 112402. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.rse.2021.112402> (PR)

Enang, R.K., **Mees, F.**, Yerima, B.P.K & Van Ranst, E. 2021. 'Iddingsitisation of olivine and kaolinitisation of biotite in two contrasting tephra-derived soils along the Cameroon Volcanic Line (CVL)'. *Soil Research* 59: 276-286. (PR)

Folie, A., **Mees, F., De Putter, T.** & Smith, T. 2021. 'Presence of the large aquatic snake *Palaeophis africanus* in the middle Eocene marine margin of the Congo Basin, Cabinda, Angola'. *Geobios* 66-67: 45-54. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.geobios.2020.11.002> (PR)

Kaban, M.K., **Delvaux, D.**, Maddaloni, F., Tesauro, M., Braitenberg, C., Petrunin, A.G. & El Khrepy, A. 2021. 'Thickness of sediments in the Congo basin based on the analysis of decompensative gravity anomalies'. *Journal of African Earth Sciences* 179: 104201. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jafrearsci.2021.104201> (PR; IF 1.6)

Kubwimana, D., Ait Brahim, L., Nkurunziza, P., **Dille, A., Depicker, A.**, Nahimana, L., Abdelouafi, A., **Dewitte, O.** 2021. 'Characteristics and Distribution of Landslides in the Populated Hillslopes of Bujumbura, Burundi'. *Geosciences* 11: 259. DOI: <https://doi.org/10.3390/geosciences11060259> (PR)

Maddaloni, F., Braitenberg, C., Kaban, M., Tesauro, M. & **Delvaux, D.** 2021. 'The Congo Basin: subsurface structure interpreted using potential field data and constrained by seismic data'. *Global and Planetary Change* 205: 103611. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gloplacha.2021.103611> (PR; IF 5.14)

Mboga, N., Aronco, S.D., Grippa, T., Pelletier, C., Georganos, S., Vanhuyse, S., **Smets, B., Dewitte, O.**, Lennert, M., Wegner, J.D. 2021. 'Domain Adaptation for Semantic Segmentation of Historical Panchromatic Orthomosaics in Central Africa'. *ISPRS International Journal of Geo-Information* 10: 523. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijgi10080523> (PR)

Mees, F., Mujinya, B.B., Baert, G. & Van Ranst, E. 2021. 'The construction of terrestrial mounds and arboreal nests by termites - a micromorphological approach for species from Katanga, DR Congo'. *Catena* 202: 105287. (PR)

Relats Montserrat, F., Karlshausen, C. & **De Putter, T.** 2021. 'L'usage du calcaire dans l'architecture du temple de Médamoud à la lumière des autres temples thébains'. *Bulletin de l'Institut français d'Archéologie orientale* 121: 413-439. DOI: <https://doi.org/10.4000/bifao.10093> (PR)

Syavulisembo, A.M., **Kervyn, F.**, Lennert, M., Wolff, E., **Michellier, C.** 2021. 'Spatio-temporal location of population: Strengthening the capacities of sudden hazards risk management in Goma, DRC'. *International Journal of Disaster Risk Reduction* 66: 102565. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102565> (PR)

Tabuce, R., Lihoreau, F., **Mees, F.**, Orliac, M.J., **De Putter, T.** & Smith, T. 2021. 'A reassessment of the Oligocene hyracoid mammals from Malembo, Cabinda, Angola'. *Geobios* 66-67: 207-215. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.geobios.2021.03.003> (PR)

Theys, N., Brenot, H., De Smedt, I., Lerot, C., Hedelt, P., Loyola, D., Vlietinck, J., Yu, H., **Smets, B.**, **Kervyn, F.**, Barrière, J., Oth, A., D'Oreye, N., Van Roozendaal, M. 2021. 'Global Monitoring of Volcanic SO₂ Degassing Using Sentinel-5 Precursor TROPOMI'. *2021 IEEE International Geoscience and Remote Sensing Symposium IGARSS, Brussels, Belgium 11-16 July 2021*. DOI: <https://doi.org/10.1109/igarss47720.2021.9554664> (PR)

Van Praag, L., Lietaer, S., **Michellier, C.** 2021. 'A Qualitative Study on How Perceptions of Environmental Changes are Linked to Migration in Morocco, Senegal, and DR Congo'. *Human Ecology* 50: 347-361. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10745-021-00278-1> (PR)

Non-peer-reviewed publications

Laghmouch, M. 2021. *République démocratique du Congo, Carte administrative et routière, province de la Tshopo, échelle 1/750000*. Tervuren: RMCA. ISBN: 978-9-4926-6976-6.

Laghmouch, M. 2021. *République démocratique du Congo, Carte administrative et routière, province de l'Ituri - échelle 1/600000*. Tervuren: RMCA. ISBN: 978-9-4926-6977-3.

Laghmouch, M., Emakuye, D., Kilimbalimba, S., Kalombo, V., Munganga, G. & **Kervyn, F.** 2021. *République démocratique du Congo, Carte administrative, province du Maniema, échelle 1/750000*. Tervuren: RMCA. ISBN: 978-9-4926-6980-3.

Laghmouch, M., Munganga, G., Vake, S., Kabumba, J., Namegage, C., Namsifu, G. & **Kervyn, F.** 2021. *République démocratique du Congo, Carte administrative, province du Nord-Kivu, échelle 1/500000*. Tervuren: RMCA. ISBN: 978-9-4926-6978-0.

Laghmouch, M., Safari, E., Naweza, A., Munganga, G. & **Kervyn, F.** 2021. *République démocratique du Congo, Carte administrative, province du Sud-Kivu, échelle 1/500 000*. Tervuren: RMCA. ISBN: 978-9-4926-6979-7.

Smith, T., **De Putter, T.**, Louwye, S., Yans, J., Borths, M. & Stevens, N.J. 2021. 'Foreword for the thematic volume of the PalEurAfrica project international symposium, Evolution and paleoenvironment of early modern vertebrates during the Paleogene'. *Geobios* 66-67: 1-6.

COLOFON

Uitgave onder leiding van de diensten
Communicatie en Publicaties

Teksten: Kristien Opstaele, Jonas Van de Voorde en
Eline Sciot, gebaseerd op de activiteitenrapporten
van de diensten en departementen van het KMMA

Coördinatie: Jonas Van de Voorde en Isabelle Gérard (KMMA)
Vertaling en herlezing: Ann Debbaut (KMMA)
Bibliografische lijsten: Iris Spapen (KMMA)
Lay-out: Friederike Kratky (KMMA)

Kaft: drie nieuwe vitrines tonen het herkomstparcours
in de permanente tentoonstelling. Dit parcours stelt
de resultaten voor van het lopende herkomstonderzoek.
Foto T. Schoemaker © KMMA

Geprint op FSC-papier in Tervuren (KMMA).

Verantwoordelijke uitgever: Karel Velle,
Algemeen directeur a.i.
© Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, 2022
Leuvensesteenweg 13
3080 Tervuren (België)

www.africamuseum.be
Wettelijk depot: D/2022/0254/29
ISBN: 978-9-4645-9614-4

Iedere (zelfs gedeeltelijke) weergave van dit werk,
behalve voor niet-commercieel of educatief gebruik,
is strikt verboden zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de dienst Publicaties,
Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

België
partner in ontwikkeling

